

Центральноукраїнський національний технічний університет
Економічний факультет
Кафедра економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри
д.е.н., професор
_____ Володимир ЗАЙЧЕНКО
«__» _____ 20__ р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

на тему:

**«Аналіз та перспективи розвитку економічного потенціалу
агропромислового комплексу Кіровоградської області
(на прикладі департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської
обласної військової адміністрації)»**

**«Analysis and Prospects for the Development of the Economic Potential of
Agro-Industrial Complex of Kirovohrad Region»**

Виконав здобувач вищої освіти
2м курсу, групи ЕА-22М-1,4
ОПП «Економіка агробізнесу та
агротрейдинг»
спеціальності 051 «Економіка»
_____ Попов М.Я.
«__» _____ 20__ р.

Керівник роботи: к.е.н., ст. викладач
_____ Олексій СМІРНОВ
«__» _____ 20__ р.

Рецензент: к.е.н., професор
_____ Віра Савченко

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Центральноукраїнський національний технічний університет

Факультет Економічний
Кафедра економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи
Рівень вищої освіти другий (магістерський)
Галузь знань Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність 051 «Економіка»
Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма Економіка агробізнесу та агротрейдинг

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри економіки,
підприємництва та
готельно-ресторанної справи

(підпис)

(наук. ступінь, вч. звання, ім'я та прізвище)

« » 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Попов Микита Ярославович

(прізвище, ім'я та по-батькові)

1. Тема роботи «Аналіз та перспективи розвитку економічного потенціалу агропромислового комплексу Кіровоградської області (на прикладі департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської обласної військової адміністрації)».
2. Керівник роботи: Смірнов Олексій Олексійович, к.е.н., ст. викладач.
3. Строк подання роботи до захисту.
4. Мета та завдання кваліфікаційної роботи. Мета дослідження полягає в оцінці ефективності агропромислового комплексу, ідентифікації ключових чинників, які впливають на його розвиток, досягнення стійкого росту (на прикладі департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської обласної військової адміністрації). Завдання: провести детальний аналіз поточного стану агропромислового комплексу Кіровоградської області; визначити основні галузі агросектору, які є ключовими для регіональної економіки; розглянути теоретичні основи управління сільським господарством.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Ознайомлення з літературними джерелами		
2.	Написання вступу та першого розділу «Теоретичні аспекти управління сільським господарством України в контексті кіровоградської області»		
3.	Написання другого розділу «Державний аграрний реєстр та його роль в управлінні сільським господарством»		
4.	Написання третього розділу «Управління агропромисловим комплексом кіровоградської області та перспективи розвитку»		
5.	Оформлення кваліфікаційної роботи		
6.	Перевірка кваліфікаційної роботи на унікальність та виявлення академічного плагіату		
7.	Підготовка ілюстративного матеріалу, отримання відгуку наукового керівника, зовнішньої рецензії, підготовка до захисту		

Дата видачі завдання

«___» _____ 2023 р.

Керівник роботи _____ Смірнов О.О.
(підпис)

Завдання прийняте до виконання

«___» _____ 2023 р.

Здобувач _____ Попов М.Я.
(підпис)

АНОТАЦІЯ

Попов М.Я. Аналіз та перспективи розвитку економічного потенціалу агропромислового комплексу Кіровоградської області (на прикладі департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської обласної військової адміністрації): Кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти за ОПП «Економіка агробізнесу та агротрейдинг» зі спеціальності 051 «Економіка» / Центральноукраїнський національний технічний університет. Кропивницький, 2023. 91 с.

Дослідження теми дипломної роботи «Аналіз та перспективи розвитку економічного потенціалу агропромислового комплексу Кіровоградської області» спрямоване на глибокий аналіз сучасного стану та перспектив розвитку сільськогосподарського сектору в даному регіоні.

Основна увага приділяється теоретичним аспектам управління сільським господарством в контексті української економічної системи, зокрема національного та регіонального рівнів на прикладі департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської ОВА.

Другий розділ увагу зосереджує на ролі та призначенні Державного аграрного реєстру в управлінні сільським господарством. Акцент робиться на ефективності його використання та впливу на агросектор, визначаючи практичні переваги та потенційні покращення для підтримки сталого розвитку.

Заключний розділ аналізує управління агропромисловим комплексом Кіровоградської області та розглядає перспективи його розвитку. Моніторинг експертних та імпортерських операцій, роль державних програм у розвитку бізнесу та інновації в сільському господарстві є ключовими елементами цього аспекту дослідження.

Ключові слова: сільське господарство, агровиробники, агропромисловий комплекс, Державний аграрний реєстр, фінансова підтримка, бізнес, економічний потенціал, імпорт, експорт, національна економіка, тенденції розвитку агросектору, партнерство та міжнародна співпраця, інновації.

ABSTRACT

Popov M.Y. Analysis and Prospects for the Development of the Economic Potential of Agro-Industrial Complex of Kirovohrad Region (on the example of the Department of Agricultural Development of the Kirovograd Regional Military Administration): Qualification work for the second (master's) level of higher education in the OPP «Agribusiness Economics and Agrotrading» in the specialty 051 «Economics» / Central Ukrainian National Technical University. Kropyvnytskyi, 2023. 91 c.

The research on the topic of the thesis «Analysis and Prospects for the Development of the Economic Potential of the Agricultural Sector of Kirovohrad Region» is aimed at an in-depth analysis of the current state and prospects for the development of the agricultural sector in this region.

The main attention is paid to the theoretical aspects of agricultural management in the context of the Ukrainian economic system, in particular at the national and regional levels, using the example of the department of agro-industrial development of the Kirovohrad Oblast.

The second section focuses on the role and purpose of the State Agrarian Registry in agricultural governance. The emphasis is on the efficiency of its use and impact on the agricultural sector, identifying practical benefits and potential improvements to support sustainable development.

The final section analyzes the management of the agro-industrial complex in Kirovohrad region and considers the prospects for its development. Monitoring of export and import operations, the role of government programs in business development, and innovations in agriculture are key elements of this aspect of the study.

Keywords: agriculture, agricultural producers, agro-industrial complex, State Agrarian Register, financial support, business, economic potential, imports, exports, national economy, trends in the agricultural sector, partnership and international cooperation, innovations.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКИМ ГОСПОДАРСТВОМ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	6
1.1. Загальний огляд агропромислового сектору	6
1.2. Роль сільського господарства у національній економіці	12
1.3. Основні тенденції та проблеми розвитку сільського господарства	17
2. ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ РЕЄСТР ТА ЙОГО РОЛЬ В УПРАВЛІННІ СІЛЬСЬКИМ ГОСПОДАРСТВОМ	24
2.1. Поняття та призначення Державного аграрного реєстру.....	24
2.2. Застосування реєстру в управлінні сільським господарством.....	29
3. УПРАВЛІННЯ АГРОПРОМИСЛОВИМ КОМПЛЕКСОМ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	33
3.1. Моніторинг експортних та імпорتنих операцій по області та Україні.....	33
3.2. Роль державних програм у розвитку бізнесу сільського господарства.....	51
3.3. Інновації в сільському господарстві, глобальні виклики та рекомендації для його поліпшення	60
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73
ДОДАТКИ	78

ВСТУП

Агропромисловий комплекс є однією з ключових галузей, що забезпечує життєдіяльність суспільства, впливає на стан економіки та забезпечує харчову безпеку нації. У сучасних умовах зростання населення та глобальних викликів таких як зміни клімату, ресурсне обмеження, агропромисловий комплекс стає предметом постійного аналізу та пошуку інноваційних шляхів розвитку.

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження полягає в оцінці ефективності агропромислового комплексу, ідентифікації ключових чинників, які впливають на його розвиток, та розробці рекомендацій щодо покращення його стану та досягнення стійкого росту на прикладі департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської обласної військової адміністрації.

Для досягнення мети даного дослідження необхідно було визначити та вирішити наступні завдання:

- провести детальний аналіз поточного стану агропромислового комплексу Кіровоградської області;
- визначити основні галузі агросектору, які є ключовими для регіональної економіки;
- розглянути теоретичні основи управління сільським господарством;
- проаналізувати роль сільського господарства у національній економіці;
- дослідити призначення та функції Державного аграрного реєстру у контексті управління фермерським господарством;
- оцінити ефективність використання реєстру в агросекторі;
- провести моніторинг експортних та імпортних операцій сільськогосподарської продукції та розглянути їх вплив на ринок;
- здійснити прогнозування основних тенденцій та перспектив розвитку агропромислового комплексу;
- вивчити інноваційні підходи та технології в сільському господарстві та проаналізувати глобальні виклики, визначити їх вплив на агропромисловий комплекс.

Об’єкт дослідження даної дипломної роботи – агропромисловий комплекс, який включає виробництво сільськогосподарської продукції, її переробку, транспортування, збут та інші супутні сфери.

Предмет дослідження – ретельний аналіз та перспективи розвитку цього комплексу, зокрема аналіз сучасного стану агропромислового сектору, ідентифікація основних проблем та тенденцій у галузі, а також пошук інноваційних підходів до його подальшого розвитку.

Наукова новизна отриманих результатів:

- *інтеграція Державного аграрного реєстру в управління агропромисловим комплексом.* Результати дослідження вказують на перспективність використання ДАР як ключового інструменту управління сільським господарством. Інтеграція забезпечить ефективність та прозорість процесів прийняття рішень;
- *прогностичний аналіз тенденцій розвитку агросектору.* Цей аналіз стане основою для розробки стратегій та планів розвитку галузі, спрямованих на зменшення ризиків;
- *урахування глобальних викликів у сільському господарстві.* Дослідження включає аналіз глобальних викликів, таких як зміна клімату та війна. Отримані результати визначають перспективи адаптації агросектору Кіровоградської області до цих викликів;
- *застосування інновацій.* Вказує на потенціал інновацій в розвитку фермерського господарства. Рекомендації щодо впровадження новітніх технологій та підтримки інновацій є вагомим внеском у вдосконалення галузі.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Обсяг – 91 сторінка загального змісту.

1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКИМ ГОСПОДАРСТВОМ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

1.1. Загальний огляд агропромислового сектору

Аграрний сектор є важливою частиною економіки багатьох країн. Це вирощування рослин і тварин, виготовлення їжі, переробка сільськогосподарської продукції та її продаж. Аграрний сектор забезпечує людей продуктами харчування, створює робочі місця, допомагає селу.

Він складається з різних частин, таких як сільське господарство, рибальство та лісове господарство. Кожна частина має свої функції, такі як вирощування зернових або тварин. Після того, як продукти зібрано, вони проходять такі процеси, як сушіння, подрібнення, варіння та пакування. Це робить їх готовими до вживання або перетворює на інші продукти. Також важливим є продаж та експорт сільськогосподарської продукції.

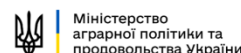
Аграрна політика має значний вплив на економіку країни, забезпечуючи продовольчу безпеку та забезпечуючи розвиток сільських територій. Це означає, що рішення, прийняті в рамках аграрної політики, можуть впливати на рівень виробництва сільськогосподарської продукції, її якість, доступність для споживачів та прибутковість для аграрних підприємств.

Аграрна політика – це сукупність заходів, регуляцій та стратегій, які приймаються державою з метою розвитку та підтримки агропромислового сектору. Аграрна політика включає в себе різноманітні аспекти, такі як земельна реформа, державна підтримка сільськогосподарських підприємств, регулювання цін на сільськогосподарську продукцію та інші заходи, спрямовані на стимулювання розвитку та підтримку агропромислового сектору.

Наприклад, державна підтримка фермерів може сприяти розвитку сільського господарства, забезпечуючи фінансову підтримку та доступ до сучасних технологій. Регулювання цін на сільськогосподарську продукцію може впливати на прибутковість аграрних підприємств та доступність

продукції для споживачів. Вплив аграрної політики на агропромисловий сектор також включає заходи щодо забезпечення сталого розвитку та охорони навколишнього середовища.

Кабінетом Міністрів України 27 жовтня 2023 року схвалив зміни в постанові № 1125 «Про внесення змін до порядку, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 21 червня 2022 р. № 738» [28]. Даний документ має на меті вдосконалити механізми надання грантів на розвиток садівництва, ягідництва, виноградарства та тепличного господарства [35, 30]. Згідно з інформацією Міністерства аграрної політики та продовольства України аграрії отримали близько 501 млн гривень грантової підтримки у 2023 році на розвиток садів та теплиць. З початку дії даної програми було виплачено 131 суб'єкту господарювання 550,3 млн гривень [24].

ГРАНТИ НА РОЗВИТОК САДІВ, ЯГІДНИКІВ, ВИНОГРАДНИКІВ І ТЕПЛИЦЬ

за період із початку 2023 року до 13.11.2023

Рисунок 1.1. Підсумки грантової підтримки у 2023 році

Заходи, спрямовані на збереження родючості ґрунтів, зменшення використання хімічних пестицидів та забезпечення екологічно чистої продукції, можуть бути встановлені в рамках аграрної політики. Це не лише сприятиме збереженню природних ресурсів, але й задовольнятиме зростаючі потреби споживачів в екологічно чистій їжі. Таким чином, аграрна політика має велике

значення для забезпечення сталого розвитку агропромислового сектору та збереження навколишнього середовища.

Кіровоградська область є однією з областей України, розташованою в центральній частині країни. Її адміністративний центр – місто Кропивницький, яке є одним із найбільших міст області. Кіровоградська область має розвинену промисловість та сільське господарство, що робить її економічним регіоном для України. Клімат області помірний континентальний з теплим літом і помірною зимою. Це створює сприятливі умови для сільського господарства та розвитку туризму. Тут розташовано багато підприємств, які займаються виробництвом машинобудівних виробів, харчових продуктів, легкої промисловості та багатьох інших товарів. Будучи однією з найбільших областей України, Кіровоградська область має великий потенціал для економічного розвитку країни.

Кваліфікаційна робота має на меті дослідити діяльність сільського господарства та перспективи розвитку на прикладі департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської обласної військової адміністрації. Місцезнаходження даної установи: вул. Тараса Карпи, 84, м. Кропивницький. Директором департаменту з 2022 року є Фурманова Валерія Валеріївна. Департамент АПР Кіровоградської ОВА спрямовує свою діяльність на розвиток та підтримку аграрної галузі в регіоні [19].

Основними функціями департаменту є розробка та реалізація аграрних стратегій, визначення пріоритетів та напрямків розвитку, спираючись на аналіз сучасного стану галузі та прогнозування майбутніх тенденцій. Також установа займається формуванням аграрної політики, впровадженням програм підтримки для сільськогосподарських підприємств. Не від'ємною частиною є також модернізація інфраструктури та моніторинг аграрного ринку, аналіз цінних та економічних тенденцій.

Згідно з Положенням «Про департамент агропромислового розвитку Кіровоградської обласної державної адміністрації» від 10 жовтня 2023 року № 1161-р основними завданнями Департаменту є: забезпечення реалізації

аграрної політики з питань рибного господарства, відтворення водних біоресурсів, харчової промисловості, просування продуктів харчування на внутрішній та зовнішній ринки; вжиття заходів щодо розвитку в області землеробства, тваринництва, бджільництва та птахівництва; участь у проведенні державної інвестиційної політики; участь у формуванні та реалізації соціальної політики в селі; взаємодія з державними організаціями [29].

Аграрний сектор Кіровоградської області різноманітний і охоплює широкий спектр видів діяльності, включаючи рослинництво, тваринництво та агробізнес. Рослинництво є однією з основних складових аграрного сектору даної області. Регіон має сприятливі кліматичні умови та родючий ґрунт, що дозволяє вирощувати різноманітні сільськогосподарські культури. Земельний фонд області становить 2,7% тис. га (4,1 від території України), з яких 2031,6 тис. га (82,6%) займають сільськогосподарські угіддя [37]. В області сільськогосподарську діяльність здійснюють 3,3 тис. підприємств, 2,6 тис. фермерських господарств, 120,2 тис. особистих селянських господарств, 34 сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи [37].

Найбільш поширеними культурами області є пшениця, кукурудза, соняшник, кукурудза, цукрові буряки. Місцеві фермери використовують сучасну агротехніку та технології, щоб забезпечити високі врожаї та якісну продукцію. Крім того, регіон також відомий виробництвом фруктів і овочів, основними культурами яких є яблука, помідори та огірки.

Ще однією важливою галуззю аграрного сектору Кіровоградської області є тваринництво. В області є значна кількість тваринницьких ферм, які спеціалізуються на молочному та м'ясному скотарстві. Основними видами худоби в області вирощують велику рогату худобу, свиней та птицю. Фермери зосереджуються на покращенні генетики своїх тварин, забезпеченні їх належним харчуванням і доглядом. Це забезпечує виробництво високоякісного м'яса, молока та іншої молочної продукції.

Одним із пріоритетних напрямів розвитку області є органічне виробництво. Регіон має високу природну родючість ґрунту та не високий

рівень забрудненості агрохімікатами полів, вигідне географічне розміщення. На сьогодні в області налічується близько 15 тисяч гектарів органічних сільськогосподарських земель. Сертифікати з оргвиробництва мають 8 суб'єктів господарської діяльності [17].

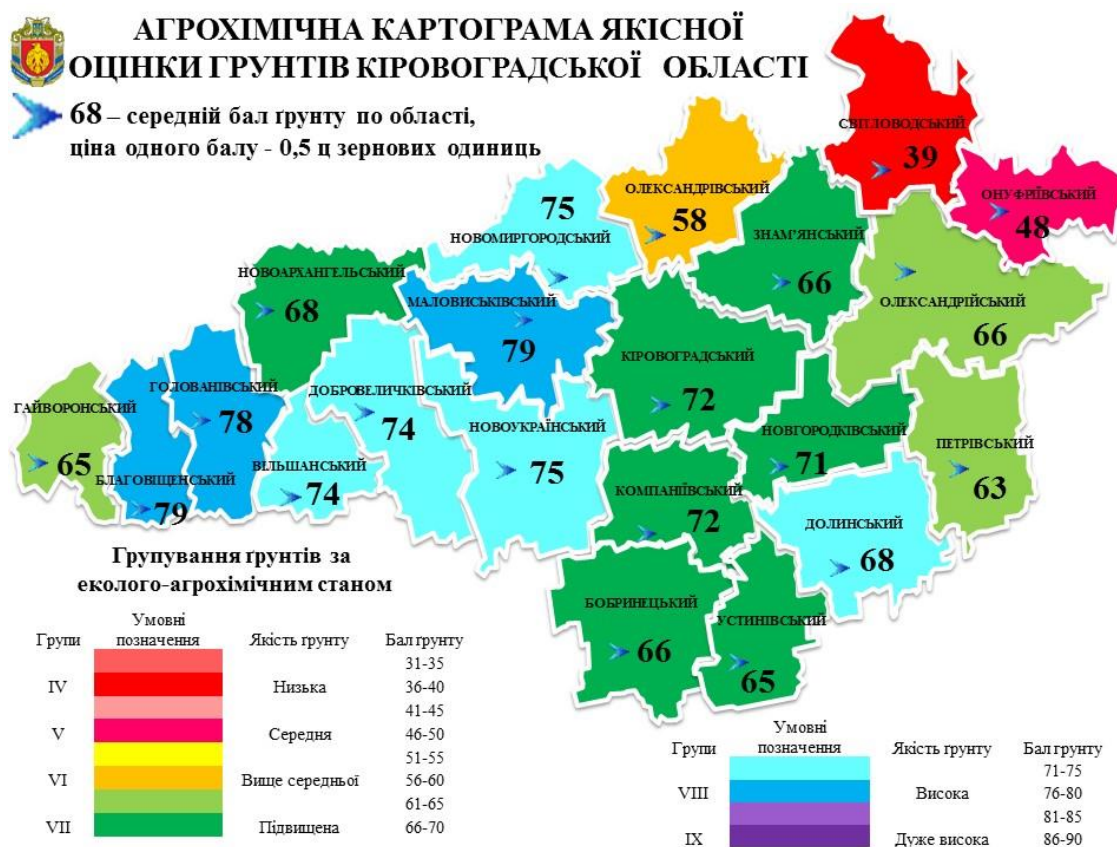

Рисунок 1.2. Агрохімічна картограма оцінки ґрунтів Кіровоградської області

Агробізнес є активною галуззю аграрної галузі Кіровоградської області. Багато підприємств області займаються переробкою та експортом сільськогосподарської продукції. Такий вид бізнесу відіграє вирішальну роль у додаванні вартості сільськогосподарської продукції регіону та створенні додаткового прибутку для місцевої економіки. Вони також створюють робочі місця для жителів Кіровоградської області, сприяючи загальному розвитку регіону.

Одним із ключових аспектів розвитку агропромислового комплексу в Кіровоградській області є впровадження сучасних технологій та інновацій. Застосування новітніх методів вирощування рослин та утримання тварин

дозволяє збільшити врожайність та якість продукції, а також зменшити витрати на виробництво. Область активно співпрацює з науковими установами та агротехнологічними компаніями, щоб впроваджувати передові розробки та підвищувати ефективність господарства.

Важливою складовою успішного розвитку агропромислового комплексу є підтримка держави та створення сприятливих умов для фермерів та аграрної сфери. У Кіровоградській області діють програми та пільги, які спрямовані на підтримку інших сільськогосподарських підприємств. Наприклад, фермери можуть отримати фінансову підтримку для розташування виробництва або впровадження нових технологій. Також держава забезпечує доступ до кредитних ресурсів та інших фінансових інструментів, що забезпечить підприємцям стабільний розвиток свого господарства.

У 2023 році Кіровоградщина знаходиться у п'ятірці лідерів за обсягами залучених кредитів, у тому числі за державною програмою «Доступні кредити 5-7-9». Станом на 24 травня 2023 року 884 суб'єктів господарювання агропромислового комплексу отримали 2,63 млрд. грн. кредитних коштів [13]. А вже станом на 15 листопада 2023 року понад 65 млрд гривень в цьому році отримали аграрії банківських кредитів. Кіровоградщина отримала один із найбільших обсягів кредитів – 4,3 млрд гривень для 1 659 агровиробників [25].

Міністерство
аграрної політики та
продовольства України

Рисунок 1.3. Результати отримання кредитних коштів

Підсумовуючи, аграрний сектор Кіровоградської області є життєво важливою складовою економіки регіону. Різноманітні види діяльності в цьому секторі, такі як рослинництво, тваринництво та агробізнес, роблять значний внесок у загальний розвиток регіону. Сприятливі кліматичні умови, родючий ґрунт і сучасна агротехніка забезпечують високі врожаї та якісну продукцію. Сектор надає можливості для працевлаштування та додає вартість сільськогосподарської продукції, завдяки переробці та експорту.

1.2. Роль сільського господарства у національній економіці

Агропромисловий сектор є одним із ключових секторів економіки країни. Він включає в себе всі галузі, пов'язані з виробництвом, переробкою та реалізацією сільськогосподарської продукції. Роль агропромислового сектора в економіці є незамінною, забезпечує населення продовольством, створює робочі місця та сприяє економічному розвитку країни.

Перш за все, агропромисловий сектор забезпечує продуктами харчування населення. Завдяки сільському господарству ми маємо доступ до різноманітної їжі, яка задовольняє наші потреби в харчуванні. Агропромислові підприємства займаються вирощуванням рослин, які становлять основу нашого харчування, а також вирощуванням тварин, які дають нам м'ясо, молоко та інші живі продукти.

Візія аграрного комплексу України

Україна – глобальний постачальник їжі для понад 600 млн людей на планеті

Повна верикальна інтеграція і локалізація та імпортозаміщення на \$4.2 млрд

Переробляємо мінімум 50% врожаю (*модель Нідерландів, Франції, Німеччини*). Розвиваємо тваринництво та виробництво харчових продуктів (білки, спецжири, глютен, молочна продукція, м'ясна продукція тощо)

Заміщуємо імпортні харчові продукти на внутрішньому ринку

Україна – найбільший private label постачальник в мережі ЄС

Повна переробка вторинних відходів – виробляємо 10 млрд м³ біометану

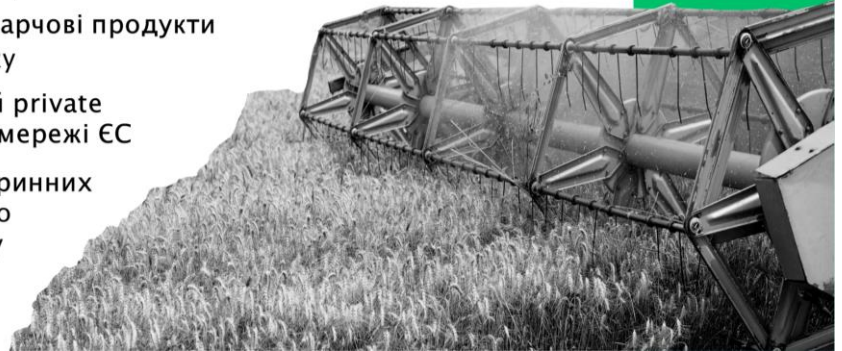

Рисунок 1.4. Візія аграрного комплексу України

Крім того, агропромисловий сектор є джерелом робочих місць. Сільське господарство займає значну частину населення, особливо в сільських районах [8]. Велика кількість людей зайнята вирощуванням, збиранням та переробкою сільськогосподарської продукції. Це не тільки забезпечити працевлаштування для місцевого населення, але і розвиток економіки країни в цілому.

Аграрна політика є важливою складовою економічної політики країни і спрямована на розвиток і підтримку аграрного сектору. Одним з головних аспектів аграрної політики є аналіз ефективності її заходів і програм. Цей аналіз дозволяє оцінити результати і досягнення політики, виявити проблеми і недоліки, а також внести необхідні корективи для її поліпшення.

Під час аналізу ефективності аграрної політики враховуються різні показники і критерії. Наприклад, розглядаються зміни у виробництві сільськогосподарської продукції, збільшення доходів селян, рівень зайнятості в аграрному секторі, розвиток сільськогосподарської інфраструктури та інші фактори. Важливо також враховувати соціальні та екологічні аспекти аграрної

політики, зокрема забезпечення доступу до продуктів харчування для населення і збереження природних ресурсів.

Аналіз ефективності аграрної політики має на меті виявлення успішних та неефективних заходів і програм. Це дозволяє уряду вживати відповідні заходи для підтримки успішних проектів і коригувати недоліки. Наприклад, якщо аналіз показує, що підтримка малих підприємств у сільському господарстві призводить до збільшення виробництва і зайнятості, уряд може спрямувати більше ресурсів на цю сферу. З іншого боку, якщо аналіз виявляє, що деякі заходи не приводять до очікуваних результатів, їх можна переглянути або замінити більш ефективними.

Узагальненні результатів аналізу ефективності аграрної політики дозволяє робити висновки про її загальну ефективність та вплив на розвиток сільського господарства. Це допомагає уряду приймати обґрунтовані рішення щодо подальшого розвитку аграрного сектору. Завдяки аналізу ефективності аграрної політики можна покращити її результативність і сприяти стійкому розвитку сільського господарства.

Правові аспекти сільського господарства є важливою складовою сферою аграрного сектору економіки. Цей підрозділ права включає в себе набір норм, законів та регуляцій, які визначають права та обов'язки суб'єктів господарювання в сільському господарстві. Важливою метою правових аспектів є забезпечення стабільного розвитку аграрного сектору, захист прав власності та інтересів селян, а також безпеки та якості сільськогосподарської продукції.

Одним із ключових моментів правових норм сільського господарства є регулювання земельних відносин. Земельний кодекс та інші законодавчі акти встановлюють правові норми про власність на землю, її використання, оренду та обробку. Це дозволяє урегулювати відносини між власниками землі, орендарями, селянськими господарствами та іншими суб'єктами господарювання. Земельні відносини регулюються з метою забезпечення

ефективного використання земельних ресурсів, збереження природних ресурсів та збалансованого розвитку аграрного сектору.

Обсяг ринку землі в липні 2023 року, порівнюючи з липнем цього року дещо зменшився: кількість транзакцій знизилась на 9,8%, а площа проданих земельних ділянок – на 13,8%. Але такі щомісячні коливання є природними і не дають підстав говорити про сповільнення темпів розвитку ринку [1].

Рисунок 1.5. Динаміка обсягу угод купівлі-продажу

З моменту відкриття ринку земель всього було укладено 159 тис. угод купівлі-продажу загальною площею понад 351 тис. га. Це доволі гарний показник, зважаючи на умови воєнного стану [1].

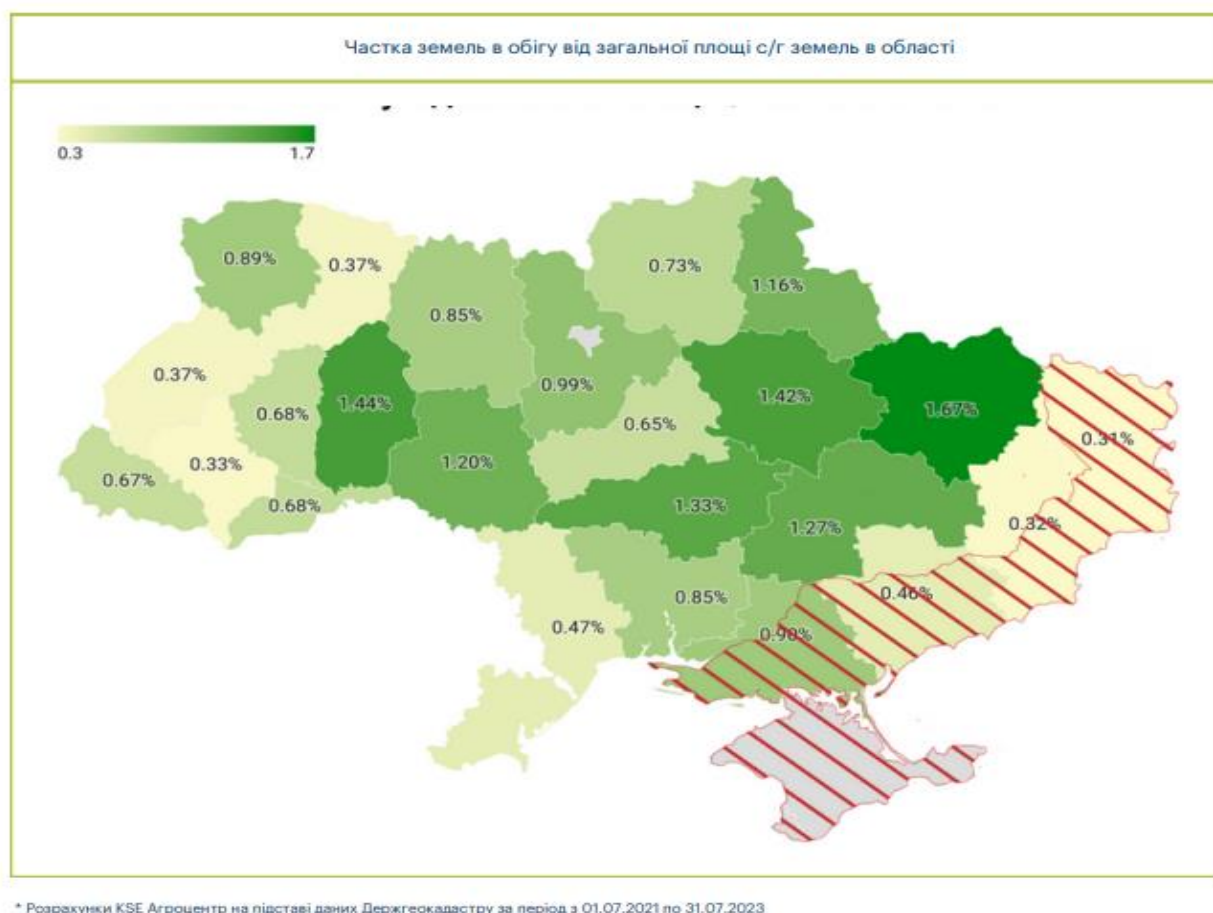

Рисунок 1.6. Частка земель в обігу від загальної площі в області

Фінансування сільськогосподарських підприємств є одним з найважливіших аспектів розвитку сільського господарства. Це процес забезпечення підприємств необхідними фінансовими ресурсами для виконання їхніх функцій та завдань. Існують різні джерела фінансування для сільськогосподарських підприємств, включаючи державні кошти, банківські кредити, приватні інвестиції та фонди підтримки аграрного сектору.

На завершення, агропромисловий сектор має значний вплив на економічне зростання країни. Виробництво та експорт сільськогосподарської продукції приносять значні доходи держави. Крім того, розвиток агропромислового сектора покращує розвиток супутніх галузей, таких як хімічна промисловість, машинобудування, транспорт та інші. Таким чином, агропромисловий сектор відіграє важливу роль у зміцненні економічного стану країни та сприянні її стабільному розвитку.

1.3. Основні тенденції та проблеми розвитку сільського господарства

У сучасному світі сільське господарство є однією з окремих галузей економіки. Тенденції у розвитку сільського господарства почали його напрямки та перспективи. Однією з основних тенденцій у розвитку сільського господарства є зростання важливості органічного сільського господарства. Захист навколишнього середовища та здоров'я споживачів залишаються все більш актуальними питаннями, тому все більше фермерів переходять на вирощування органічних продуктів.

Іншою важливою тенденцією є використання нових технологій у сільському господарстві. Завдяки впровадженню сучасних технологій можна підвищити продуктивність, знизити витрати та покращити якість продукції. Наприклад, використання дронів та супутникових систем дозволяє контролювати ріст рослин, виявляти хвороби та шкідників, а також оптимізувати використання ресурсів.

Також важливою тенденцією є розвиток малого сільського господарства. Усе більше молодих людей виявляють інтерес до сільського господарства та засновують свої власні сільськогосподарські підприємства. Малі фермерські господарства можуть розвиватися за рахунок вирощування продажу нишевих культур, виробництва оригінальної продукції та прямих споживачів. Вони сприяють розвитку сільських територій та збереженню традиційних сільських ремесел [10].

Зміни в технологіях сільського господарства є однією з важливих тенденцій розвитку цієї галузі. Сучасне сільське господарство все більше використовує передові технології для покращення продуктивності та ефективності виробництва. Однією з основних змін є використання сільськогосподарської техніки, яка значно полегшує та автоматизує процеси обробки ґрунту, посіву, поливу та збирання врожаю. Наприклад, сучасні трактори оснащені спеціальними системами GPS, які можуть точно контролювати рух та розподіл добрив, зменшуючи втрати та забезпечуючи рівномірне живлення рослин.

Ще важливою зміною в технологіях сільського господарства є використання датчиків та систем моніторингу. Вони відмовилися стежити за станом рослин, підставу та навколишнє середовище, що дозволяє швидко реагувати на будь-які проблеми та вживати вчасних заходів для їх вирішення. Наприклад, датчики вологості не дозволяють точно компенсувати потреби рослин у поливах, що сприяє збереженню водних ресурсів та покращує якість вирощених культур.

Третьою важливою зміною є використання сучасних методів обробки даних та аналітики. Великі обсяги даних, які збираються за допомогою технологій, можуть бути використані для прогнозування розподілу врожаю, визначення оптимальних умов виробництва та виявлення патологій рослин. Аналітика в сільському господарстві дозволяє зробити більш точні прогнози та прийняти обґрунтовані рішення, що забезпечують ефективне використання ресурсів та підвищення врожаю. Зміни в технологіях сільського господарства мають великий потенціал для підвищення продуктивності та стійкості галузі.

Ринкове спрямування сільського господарства є однією з головних тенденцій його розвитку в сучасному світі. Ця стратегія передбачає пріоритетне врахування потреб і вимог споживачів на ринку при плануванні та виробництві сільськогосподарської продукції.

Основними принципами ринкового спрямування є гнучкість, конкурентоспроможність та орієнтація на якість. Перш за все, ринкове спрямування сільського господарства передбачає аналіз і вивчення потреб споживачів. Для цього проводяться маркетингові дослідження, спрямовані на визначення попиту на ринку, становлення нових тенденцій та очікувань споживачів. За даними цих досліджень, фермери та сільськогосподарські підприємства можуть пристосувати свою продукцію до потреб споживачів, а також здійснювати ефективну рекламу та маркетингову стратегію.

Другим принципом ринкового спрямування є конкурентоспроможність. Фермерам та сільськогосподарським підприємствам потрібно бути конкурентоспроможними на ринку, щоб успішно займати своє місце серед

інших гравців. Це означає постійне підвищення якості продукції, впровадження нових технологій та інновацій, а також дотримання вимог і стандартів якості. Лише конкурентоспроможні господарства зможуть зберегти та зміцнити свої позиції на ринку.

Нарешті, ринкове спрямування сільського господарства передбачає орієнтацію на якість продукції. Сучасні споживачі все більше звертають увагу на якість та безпеку продуктів, які вони споживають [3]. Тому фермери повинні забезпечувати високу якість своєї продукції, використовуючи екологічно чисті методи вирощування та виробництва, а також дотримуючись вимог і стандартів безпеки харчових продуктів. Тільки такі господарства зможуть здобути довіру споживачів та зайняти своє місце на ринку.

Таким чином, тенденції до розвитку сільського господарства включають зростання органічного сільського господарства, використання новітніх технологій та розвиток малого сільського господарства. Ці тенденції сприяють підвищенню ефективності, якості та стійкості сільського господарства, а також сприяють збереженню навколишнього середовища та розвитку сільських територій.

Технологічні інновації в агропромисловому секторі відіграють важливу роль у забезпеченні стабільного розвитку та високої продуктивності сільського господарства. Вони включають в себе застосування новітніх технологій, які покращують процес виробництва, розширюють можливості використання ресурсів та оптимізують управління.

Однією з основних інновацій в агропромисловому секторі є використання дронів. Вони забезпечують можливість здійснювати аеріальне спостереження над полями, що дозволяє виявити проблеми з рослинами, такі як хвороби або недостатнє поливання. Вони також можуть проводити розпилювання добрив та пестицидів, що дозволяє зменшити використання хімічних речовин і знизити вплив на навколишнє середовище.

Іншими технологічними інноваціями в агропромисловому секторі є використання автоматизованих систем управління фермерськими

господарствами та застосування датчиків та робототехніки. Автоматизовані системи дозволяють фермерам контролювати та регулювати такі процеси, як полив, освітлення та вентиляція, забезпечуючи оптимальні умови для росту рослин. Датчики та робототехніка допомагають виявляти та вирішувати проблеми, такі як шкідники або бур'яни, швидше та ефективніше, що знижує втрати врожаю та збільшує продуктивність.

Технологічні інновації в агропромисловому секторі мають великий потенціал для підвищення продуктивності та ефективності сільського господарства. Вони допомагають зменшити вплив на довкілля, покращують якість продукції та сприяють збільшенню прибутковості для фермерів. Такі інновації є необхідним кроком у напрямку сталого розвитку агропромислового сектору та забезпечення безпеки харчових потреб населення.

Сільське господарство в Кіровоградській області є однією з ключових галузей економіки регіону. Однак, воно стикається з рядом проблем, які впливають на його розвиток.

Перша проблема, яку варто згадати, це недостатнє фінансування. Багато сільських господарств у Кіровоградській області мають обмежений доступ до фінансових ресурсів. Це ускладнює закупівлю сучасного обладнання, придбання якісних насіннєвого матеріалу та добрив, а також оплату праці сільських робітників. Без належного фінансування господарства змушені обмежувати свою діяльність і не можуть досягти максимального потенціалу.

Другою проблемою є низький рівень технологічності. Багато сільських господарств у Кіровоградській області використовують застарілі методи обробки землі та вирощування культур. Вони не мають доступу до сучасних технологій, які дозволяють підвищити врожайність і якість продукції. Це обмежує їхню конкурентоспроможність на ринку і зменшує їхній прибуток. Низький рівень технологічності також впливає на екологічну стійкість господарств, оскільки застарілі методи можуть негативно впливати на навколишнє середовище.

Третьою проблемою є недостатнє сприяння з боку держави. Сільське господарство потребує підтримки і сприяння з боку уряду, щоб розвиватися ефективно. Однак, у Кіровоградській області бракує програм і заходів, спрямованих на підтримку сільського господарства. Відсутність фінансових пілг, недостатній доступ до освіти та консультацій, а також відсутність захисту прав власності на землю ускладнюють розвиток господарств і знижують їхню мотивацію до виробництва.

Проблеми сільського господарства в Кіровоградській області включають різні аспекти, одним з яких є земельна проблематика. Кіровоградська область, розташована в центральній частині України, володіє значним потенціалом у сільськогосподарському секторі. Однак, земельні проблеми в цій області створюють перешкоди для розвитку сільського господарства.

Одна з головних земельних проблем в Кіровоградській області - це недостатнє забезпечення сільськогосподарськими землями. Населення області зростає, але земельні ресурси залишаються обмеженими. Це впливає на розвиток аграрного сектору та може викликати незадоволення серед селян.

Ще одна проблема пов'язана з незаконним використанням сільськогосподарських земель. У Кіровоградській області відбувається безконтрольна зміна призначення земельних ділянок, що порушує принципи використання землі для сільськогосподарських потреб. Це може призвести до зниження площі сільськогосподарських угідь та зниження виробництва сільськогосподарської продукції.

Загалом, земельна проблематика в Кіровоградській області є серйозним фактором, який обмежує розвиток сільського господарства. Недостатній доступ до сільськогосподарських земель та незаконне використання цих земель створюють перешкоди для розвитку аграрного сектору. Для вирішення цих проблем необхідно вжити заходів на рівні держави та місцевих органів влади, щоб забезпечити стабільний розвиток сільського господарства в області.

Проблеми сільського господарства в Кіровоградській області, зокрема екологічні проблеми, є нагальними для розвитку цього регіону. Екологічна

становище в області суттєво погіршується через нераціональне використання природних ресурсів та непридатність земель для сільськогосподарського використання.

Одним з найбільших екологічних проблем є забруднення ґрунтів та водних ресурсів в результаті неконтрольованого використання хімічних добрив та пестицидів у сільському господарстві.

Другою екологічною проблемою є виснаження ґрунтів та втрата родючості. Недостатня ротація культур, монокультури та неправильне використання мінеральних добрив призводять до виснаження ґрунтового покриву та втрати родючості. Це приводить до зменшення врожайності та зниження якості сільськогосподарської продукції. Також, виснажені ґрунти стають більш вразливими до ерозії та інших негативних впливів довкілля.

Останньою проблемою, пов'язаною з екологією, є відсутність відповідного управління використанням природних ресурсів в сільському господарстві. Недостатній контроль за вирубкою лісів та незаконне видобування природних ресурсів призводять до деградації природного середовища та зниження біорізноманіття. Необхідно розробити та впровадити ефективні механізми контролю та управління природними ресурсами, щоб забезпечити сталий розвиток сільського господарства в Кіровоградській області.

Вплив російсько-української війни 2022 року змінив структуру посівів в регіоні. Через зовнішні та економічні фактори посіви озимих культур зменшилися, але посіви соняшника і кукурудзи зросли. У 2023 році в області спостерігається зростання попиту на овочевий посівний матеріал, хоча регіон спеціалізується на вирощуванні зернових. Це явище виникло в результаті окупації частини територій Миколаївщини та Херсонщини.

Для вирішення проблем сільського господарства в Кіровоградській області необхідно залучати експертів та спеціалістів у галузі. Вони можуть надати цінні поради та рекомендації щодо використання сучасних технологій,

впровадження ефективних методів обробки ґрунту та розведення тварин. Також необхідно залучати більше фінансування від уряду та інших джерел.

Це допоможе фермерам придбати нове обладнання, покращити якість продукції та розширити свої площі під посіви. Разом з цим, важливо проводити навчання та інформування фермерів про новітні технології та методи роботи, щоб вони могли ефективно використовувати свої ресурси та підвищувати продуктивність своїх господарств.

2. ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ РЕЄСТР ТА ЙОГО РОЛЬ В УПРАВЛІННІ СІЛЬСЬКИМ ГОСПОДАРСТВОМ

2.1. Поняття та призначення Державного аграрного реєстру

Державний аграрний реєстр – це комплексна база даних, яка слугує центральним сховищем інформації про сільськогосподарські суб'єкти в межах окремої держави. Це життєво важливий інструмент як для уряду, так і для сільськогосподарської галузі, оскільки він дозволяє ефективно планувати, регулювати та керувати сільськогосподарською діяльністю [20].

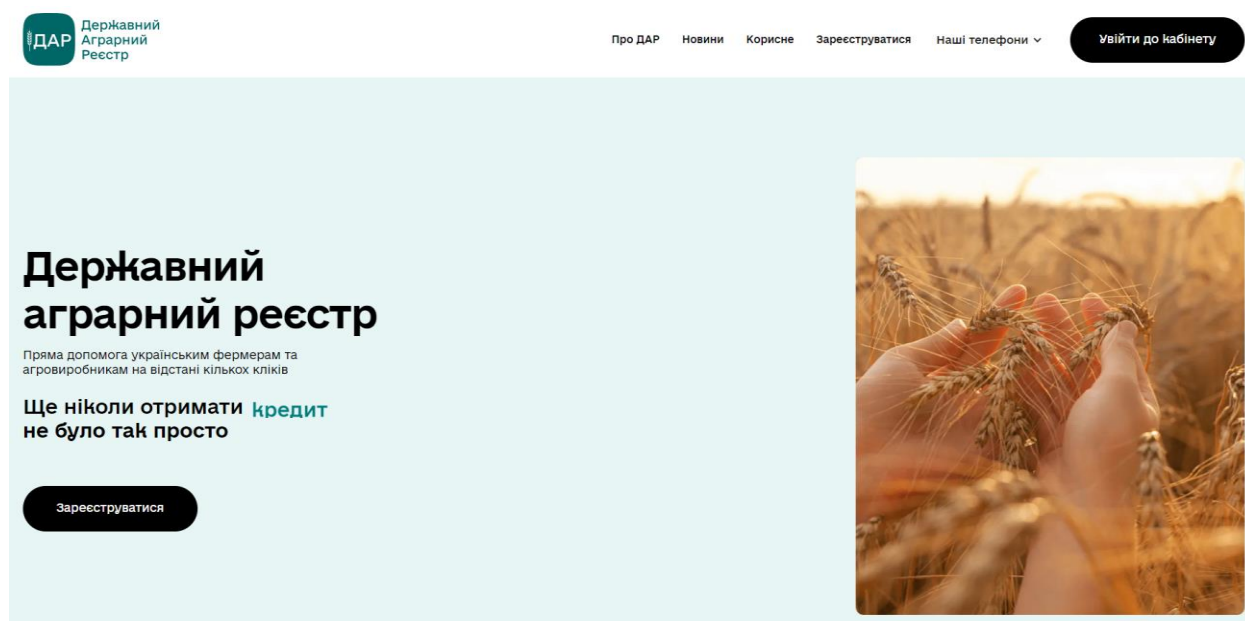

Рисунок 2.1. Офіційний сайт Державного аграрного реєстру

ДАР створено Міністерством аграрної політики та продовольства України 12 серпня 2022 року. Програма має на меті прозоро та ефективно розподілення усіх видів підтримки для українських агропідприємців, як за кошти державного бюджету, так і за допомогою міжнародних грантів або пільгових кредитів.

Незважаючи на короткий термін функціонування, реєстр користується значною популярністю та довірою серед великої кількості аграріїв. Станом на 24 січня 2023 року в системі ДАР зареєструвалося понад 95 тис. агропідприємців. Найбільша кількість – 75% - селяни – одноосібники, 25% - ФОП та юридичні особи. Кіровоградська область є однією з лідерів по

реєстрації в ДАР та участі у різних програмах підтримки – понад 6000 фермерів. Урядом успішно впроваджено 4 програми підтримки – бюджетна програма на 1 га та поголів'я ВРХ; перша гуманітарна допомога по засобам тимчасового зберігання/розвантаження рукавів [26].

Реєстр містить детальну інформацію про ферми, сільськогосподарські підприємства та інші пов'язані суб'єкти. Він відіграє вирішальну роль у забезпеченні прозорості, підзвітності та відстеження в сільськогосподарському секторі. Однією з основних цілей Державного аграрного реєстру є спрощення процесу реєстрації та ліцензування сільськогосподарських суб'єктів господарювання.

Ця система дозволяє збирати, обробляти, зберігати та надавати доступ до інформації про земельні паї, оброблювані площі, власників та орендарів землі, а також інші дані, пов'язані з аграрною сферою. Державний аграрний реєстр створений на виконання Закону України «Про внесення змін до деяких законів щодо функціонування Державного аграрного реєстру та удосконалення державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції» та Постанови Кабінету Міністрів України № 573 від 02.06.2021 «Про функціонування Державного аграрного реєстру» [33].

Фермери та інші фізичні особи, які займаються сільськогосподарською діяльністю, зобов'язані зареєструвати свою діяльність у відповідних державних органах. Це допомагає уряду відстежувати кількість і типи сільськогосподарських підприємств, що працюють у державі. Зареєструвавшись, фермери можуть отримати доступ до різноманітних пільг і програм підтримки, наданих урядом, таких як субсидії, гранти та технічна допомога [4].

Реєстрація та оновлення сільськогосподарських суб'єктів є важливим процесом в аграрній галузі. Це передбачає документування та моніторинг різних об'єктів, таких як ферми, худоба та посіви, щоб забезпечити дотримання правил і вести точні записи. Цей процес допомагає встановити особу та право власності на ці суб'єкти, а також відстежувати їхню діяльність і ефективність у

часі. Реєструючи та оновлюючи сільськогосподарські підприємства, фермери та державні органи можуть працювати разом, щоб сприяти прозорості, підзвітності та сталим практикам у сільськогосподарському секторі.

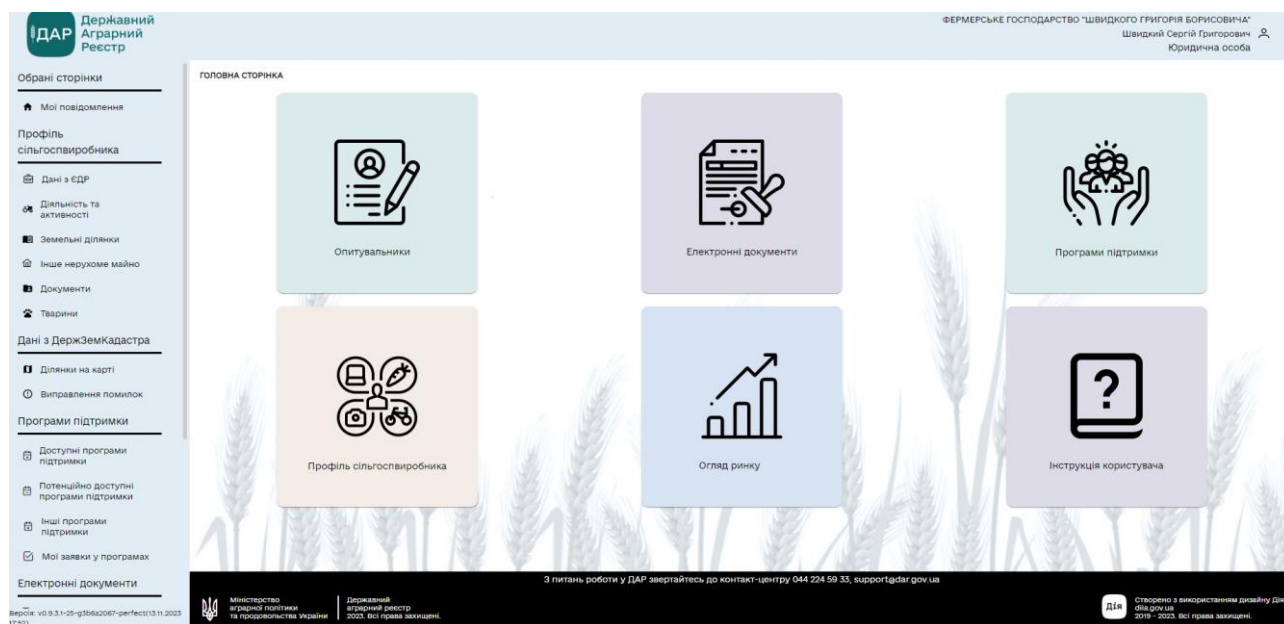

Рисунок 2.2. Головна сторінка Державного аграрного реєстру

Першим кроком у реєстрації та оновленні сільськогосподарських суб'єктів є розуміння важливості цього процесу. Це дає фермерам доступ до різноманітних державних програм підтримки, таких як субсидії, гранти та схеми страхування, які можуть допомогти їм підвищити продуктивність і прибутковість. Крім того, реєстрація сільськогосподарських підприємств дозволяє здійснювати ефективний моніторинг та контроль спалахів хвороб, шкідників та впливу на навколишнє середовище.

ІДАР Державний Аграрний Реєстр
дані з Держземкадастра

- Ділянки на карті
- Виправлення помилок

Програми підтримки

- Доступні програми підтримки
- Потенційно доступні програми підтримки
- Інші програми підтримки
- Moi заявки у программах

Електронні документи

- Шаблони
- Moi документи

Сформулювати звіт

- Історія надання фінансової допомоги

Фермерське господарство

- Заявки на приєднання

Опитувальники

- Moi опитувальники

Від партнерів

- Огляд ринку

ГОЛОВНА СТОРІНКА > ПРОГРАМИ ПІДТРИМКИ > ДОСТУПНІ ПРОГРАМИ ПІДТРИМКИ

Операції	▲ Назва	Тип	Зона діяльності	Дата старту	Дата подати заявку	Статус
	1 Вибір отримувача техніки – надавача послуг із завантаження рукавів для зберігання зерна, отриманих від ФАО	Міжнародна гумантарна допомога	Вся країна	4 грудня 2022 р.	6 грудня 2022 р.	Активна
	2 Дотація на будівництво та/або реконструкцію систем для зрошення дощуванням без вартості поливної техніки та обладнання	Пряме субсидування з Державного Бюджету	Вся країна	1 листопада 2023 р.	1 листопада 2023 р.	Активна
	3 Дотація на будівництво та/або реконструкцію систем для зрошення дощуванням з урахуванням вартості поливної техніки й обладнанн	Пряме субсидування з Державного Бюджету	Вся країна	1 листопада 2023 р.	1 листопада 2023 р.	Активна
	4 Дотація на будівництво та/або реконструкцію систем для краплинного зрошення з урахуванням вартості обладнання	Пряме субсидування з Державного Бюджету	Вся країна	1 листопада 2023 р.	1 листопада 2023 р.	Активна
	5 Заявка на включення до Переліку верифікованих суб'єктів АПК: Платити пдв після 23.02.2022; понад 40 млн грн валют. виручки	Верифікація суб'єктів агропромислового комплексу для експорту товарів (Тип 2)	Вся країна	10 листопада 2023 р.	13 листопада 2023 р.	Активна
	6 Подання пакета документів на визначення підприємства критично важливим...	Інші	Вся країна	24 лютого 2023 р.	27 лютого 2023 р.	Активна

Всього: 6 записів.

Рисунок 2.3. Доступні програми підтримки в ДАР

Ведучи точні та актуальні записи, фермери можуть сприяти загальному розвитку та зростанню сільськогосподарської галузі, а також забезпечувати дотримання правил і стандартів. Щоб зареєструвати та оновити сільськогосподарські підприємства, фермерам необхідно зібрати важливу інформацію та документи. Це може включати підтвердження права власності або договори оренди на землю, ідентифікаційні документи на худобу та записи про посів/збір урожаю.

Фермери також повинні бути готові надати інформацію про тип і розмір своїх сільськогосподарських операцій, а також будь-які відповідні сертифікати або дозволи, які вони можуть мати. Важливо зазначити, що конкретні вимоги та процедури реєстрації, оновлення сільськогосподарських підприємств можуть відрізнятися залежно від країни або регіону, тому фермерам слід проконсультуватися з місцевими сільськогосподарськими органами або службами дорадчої політики, щоб отримати рекомендації [9].

Реєстрація та оновлення сільськогосподарських суб'єктів господарювання є важливим процесом, який допомагає встановити особу та право власності на ферми, худобу та посіви. Він дає фермерам доступ до державних програм підтримки та забезпечує дотримання нормативних актів [12].

Окрім реєстрації, Державний аграрний реєстр також дає змогу фермерам регулярно оновлювати інформацію. Це важливо для ведення точного та актуального обліку сільськогосподарських підприємств. Фермерам може знадобитися оновити свої контактні дані, інформацію про землекористування чи будь-яку іншу відповідну інформацію, яка могла змінитися з часом.

Переваги ДАР:

- прозора та зрозуміла платформа;
- єдині правила отримання державної та міжнародної програми для всіх агровиробників;
- подати на будь-яку програму підтримки можна не виходячи з дому;
- рух заявки на підтримку можна відслідковувати в режимі реального часу;
- дані автоматично підтягуються із Державного земельного кадастру, Державного реєстру речових прав, ЄДР, Єдиного державного реєстру тварин;
- доступ до даних мають лише ті установи, що безпосередньо надають підтримку в ДАР і лише з дозволу агровиробника.

Державний аграрний реєстр доступний для всіх аграріїв України і на платформі можуть реєструватися:

- виробник сільськогосподарської продукції будь-якого розміру та напряму діяльності;
- фізична особа, ФОП або юридична особа будь-якої форми власності;
- має кваліфікований електронний підпис або BankID.

Підтримуючи оновлення Реєстру, уряд може ефективно спілкуватися з фермерами та надавати їм важливу інформацію, таку як метеорологічні попередження, спалахи захворювань або оновлення ринку. Це також дає змогу уряду відстежувати та аналізувати сільськогосподарські тенденції, приймати обґрунтовані політичні рішення для підтримки зростання та стійкості сільськогосподарського сектора.

2.2. Застосування реєстру в управлінні сільським господарством

Державний аграрний реєстр є важливим інструментом в управлінні сільськогосподарськими землями та ресурсами в Україні. Він є базою даних, в якій зберігаються відомості про власників земельних ділянок, їх розміри, призначення та інші характеристики.

Використання державного аграрного реєстру допомагає уряду та іншим зацікавленим сторонам зробити ефективніші рішення щодо використання земельних ресурсів та розвитку сільського господарства. Також допомагає в плідному управлінні галуззю шляхом оптимізації розподілу земель, забезпечення сталого використання природних ресурсів, підтримки аграрних підприємств та сприяння зростанню продуктивності.

Його застосування охоплює питання реєстрації та адміністрування сільськогосподарських земель, слідкування за їх власниками та користувачами, відстеження використання земельних ресурсів, аналіз структури сільськогосподарського сектору, вирішення земельних конфліктів, планування розвитку та підтримки аграрних інновацій. Такий реєстр допомагає управлінцям приймати обґрунтовані рішення, сприяючи сталому розвитку та ефективному функціонуванню сільського господарства національного рівня [27].

Аналіз даних реєстру дозволяє визначити потенційні області для покращення ефективності використання земельних ресурсів, сприяє розробці програм сталого виробництва та впровадженню інновацій в агросекторі. Це також робить можливим відстеження змін власницької структури, що може бути ключовим фактором при формуванні стратегій для підтримки малих сільськогосподарських підприємств та розвитку аграрного підприємства.

Завдяки ДАР можливе вдосконалення контролю за дотриманням земельного законодавства, вирішення земельних конфліктів та уникнення незаконного володіння чи використання земель. Крім того, ця система створює можливості для більш ефективного планування розвитку інфраструктури, агротехнічних заходів та соціально-економічних програм в сільських районах.

Одним з основних переваг використання державного аграрного реєстру є можливість централізованого управління та контролю над сільськогосподарськими об'єктами. За допомогою цього реєстру можна відстежувати, кому належить певна земельна ділянка, як вона використовується та чи дотримуються правила обробки та використання землі. Це дозволяє уникати незаконного використання земельних ресурсів, зловживання та корупції. Крім того, централізований реєстр спрощує процес обміну та передачі земельних ділянок, що сприяє розвитку сільського господарства.

Облік земельних ділянок у ДАР має на меті збереження інформації про землі, їх розміри, призначення та власників. Це дозволяє забезпечити контроль за використанням земельних ресурсів та уникнути незаконного використання земель. Облік земельних ділянок також сприяє ефективному плануванню та управлінню земельними ресурсами, забезпечуючи точні дані про кількість і розміри доступних земель.

Використання державного аграрного реєстру в обліку земельних ділянок має безліч переваг. Воно дозволяє уникнути подвійного продажу земельних ділянок, забезпечує прозорість власницької структури земель та дозволяє швидко отримати інформацію про власника та використання кожної ділянки. Крім того, використання ДАР спрощує процес обміну, купівлі або продажу земельних ділянок, оскільки всі необхідні дані розміщені в одній централізованій системі [36].

Користування державним аграрним реєстром у обліку земельних ділянок є важливим кроком у покращенні системи землекористування та забезпеченні сталого розвитку сільського господарства. Забезпечення точного та актуального обліку земельних ділянок сприяє ефективному використанню земельних ресурсів, збереженню природних багатств, а також уникненню конфліктів та спорів щодо власності на землю. Через впровадження цього реєстру, уряд може здійснювати контроль за використанням земельних ресурсів та впроваджувати необхідні заходи для збереження навколишнього середовища та екологічної стабільності.

Один з ключових аспектів реєстру – це інформація про посівні площі та врожаї. Ця інформація дозволяє державним органам, аграрним підприємствам та іншим зацікавленим сторонам отримувати точні дані про сільськогосподарське виробництво в країні. Також реєстр дозволяє фермерам здійснювати актуальний огляд ринку різних сільськогосподарських культур.

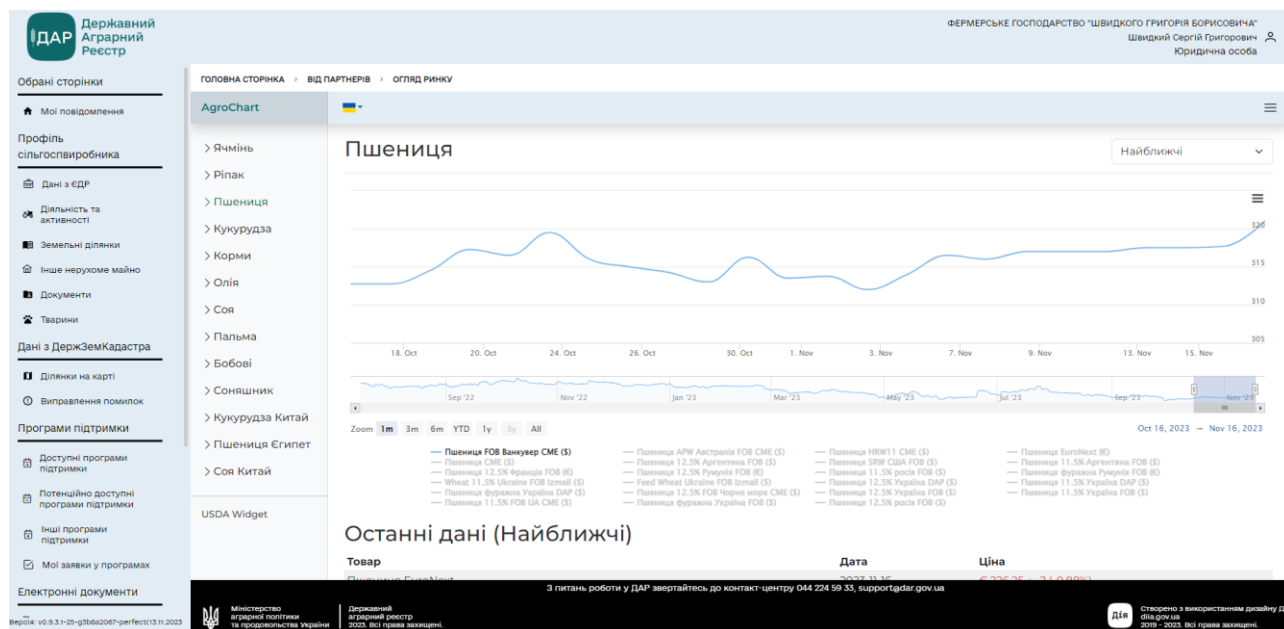

Рисунок 2.4. Огляд ринку сільськогосподарських культур у ДАР

Посівні площі в державному аграрному реєстрі визначаються як земельні ділянки, на яких проводяться сільськогосподарські культури. Ця інформація має велике значення для оцінки загального обсягу сільськогосподарського виробництва в країні, а також для планування використання земельних ресурсів [14]. Завдяки реєстру можна отримати точні дані про площу, на якій вирощуються певні культури, що дозволяє здійснювати аналіз врожайності та визначити потенційні проблеми в сільськогосподарському виробництві.

Врожайність також включається до державного аграрного реєстру. Вона є важливим показником ефективності виробництва і дозволяє оцінити продуктивність та якість вирощених культур. Інформація про врожаї в ДАР допомагає виробникам встановлювати цінову політику, планувати виробництво та визначити перспективи розвитку в галузі сільського господарства.

З листопада 2023 року в Державному аграрному реєстрі стало доступним включення українських агровиробників в перелік верифікованих експортерів.

Це можливо завдяки схваленню Урядом постанови «Про реалізацію експериментального проекту з верифікації суб'єктів агропромислового комплексу в умовах воєнного стану» [32].

Реєстрація та моніторинг власності на землю є однією з ключових функцій реєстру. Це допомагає уникнути незаконних втручань у власність, забезпечуючи прозорість та визначеність прав власності. Такий підхід дозволяє ефективніше управляти земельними ресурсами та попереджати конфлікти.

Планування виробництва є ще однією важливою сферою застосування реєстру. Збір та аналіз інформації про використання земельних ділянок дозволяє визначити оптимальні культури для конкретних регіонів, прогнозувати виробництво та сприяти раціональному використанню ресурсів.

Контроль ефективності використання землі та моніторинг сільськогосподарської діяльності є також важливими аспектами. Реєстр надає можливість стежити за впливом аграрних процесів на навколишнє середовище, а також контролювати використання ресурсів, сприяючи сталому розвитку галузі.

Використання державного аграрного реєстру у страхуванні та кредитуванні також є важливим елементом. Детальна інформація про власність на землю та сільськогосподарські площі допомагає страховим компаніям та банкам визначати ризики та умови надання фінансових послуг.

3. УПРАВЛІННЯ АГРОПРОМИСЛОВИМ КОМПЛЕКСОМ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

3.1. Моніторинг експортних та імпорتنих операцій по області та Україні

Агропромисловий комплекс Кіровоградщини відноситься до взаємопов'язаної системи сільського господарства та промисловості, яка підтримує виробництво, переробку та розподіл сільськогосподарської продукції. Він охоплює не лише види діяльності, пов'язані з сільським господарством і тваринництвом, але й галузі, які підтримують та покладаються на ці види діяльності, такі як переробка харчових продуктів, пакування, транспортування та маркетинг. Економічний потенціал АПК означає здатність цього сектору сприяти загальному економічному зростанню та розвитку регіону.

Таке економічне зростання є значним з кількох причин. По-перше, сільське господарство є основним сектором, який забезпечує основні товари для споживання людьми, такі як їжа, клітковина та паливо. Агропромисловий комплекс відіграє вирішальну роль у забезпеченні продовольчої безпеки та задоволенні зростаючого попиту та сільськогосподарську продукцію.

По-друге, АПК є основним джерелом зайнятості, особливо в сільській місцевості. Нарешті, агропромисловий комплекс має потенціал для отримання валютних надходжень за рахунок експорту сільськогосподарської продукції, сприяючи торговельному балансу країни та економічній стабільності. Він надає можливості працевлаштування мільйонам людей, зайнятих у сільському господарстві, переробці, дистрибуції та суміжних галузях. Фермери та сільськогосподарські працівники залучені до таких видів діяльності, як рослинництво, розведення худоби та рибальство. Ці роботи вимагають спеціальних навичок і знань, пов'язаних із сучасною сільськогосподарською практикою, роботою з машинами та тваринництвом.

Крім того, аграрний сектор також забезпечує зайнятість опосередковано через суміжні галузі. Наприклад, переробка та виробництво сільськогосподарської продукції вимагає кваліфікованої робочої сили для роботи з машинами та управління виробничими процесами.

Зайнятість в агропромисловому комплексі відіграє значну роль у розвитку села. Оскільки сільськогосподарська діяльність часто зосереджена в сільській місцевості, можливості роботи в цьому секторі допомагають зменшити бідність у селищі, забезпечуючи дохід і засоби для сільських громад.

Для того, щоб повною мірою використати економічний потенціал АПК, важливо розуміти різноманітні фактори, які впливають на його роботу. Ці фактори включають природні ресурси, технології, інфраструктуру, державну політику та ринкові умови. Наприклад, наявність родючої землі, водних ресурсів і сприятливих кліматичних умов є важливими для продуктивності сільського господарства.

Впровадження сучасних сільськогосподарських технологій і методів може значно підвищити ефективність виробництва та якість продукції. Державна політика та ринкові умови, такі як правила торгівлі, субсидії та переваги споживачів, можуть значно вплинути на розвиток цього сектору.

Економічний потенціал аграрного сектору має значний вплив на внутрішній продукт (ВВП) країни. Це безпосередньо додає вартість економіці через продаж врожаю, худоби та сільськогосподарської продукції. Це включає як внутрішнє споживання, так і експорт, які роблять внесок у ВВП країни.

Крім того, АПК має мультиплікативний вплив на економіку. Це означає, що діяльність у цьому секторі стимулює інші галузі, такі як транспорт, харчова промисловість і роздрібна торгівля, які додатково сприяють зростанню ВВП. Наприклад, транспортування сільськогосподарської продукції потребує функціонуючої транспортної мережі, яка створює робочі місця та можливості для отримання прибутку в логістичному секторі. Окрім прямого та опосередкованого внеску у ВВП, агропромисловий комплекс також відіграє

вирішальну роль у забезпеченні продовольчої безпеки та стабільності економіки.

Добре розвинений сільськогосподарський сектор може зменшити залежність від імпорту продовольства, стабілізувати ціни на продовольство та забезпечити стабільне джерело доходу для фермерів і сільських громад. Роль зовнішньоекономічної діяльності в Україні важко переоцінити, адже вона завжди розглядалася і залишається пріоритетним напрямом державної економічної політики [11]. Така стабільність і самодостатність у продовольчому секторі сприяє економічному зростанню, оскільки зменшує вразливість економіки до зовнішніх подразників та коливань цін на світовому продовольчому ринку. Економічний потенціал АПК має значний вплив на ВВП регіону, та країни в цілому.

Зовнішньоекономічне законодавство постійно розвивається та вдосконалюється в сучасних умовах інтеграції та глобалізації [5]. У сучасному світі зовнішня економічна взаємодія як у сфері імпорту та експорту іноземних товарів і послуг України, а також у виробництві та експорту вітчизняної продукції. Військова агресія росії призвела до внесення змін до законодавства, що регулює міжнародну економіку. Були введені нові митні, валютні та податкові правила [21].

Безумовно, зовнішньоекономічні дії доцільно розглядати як одне з основних джерел фінансування державного бюджету, що має значення для розвитку зовнішньоекономічних операцій для вирішення першочергових економічних та соціальних проблем.

Крім вирішення проблеми виробництва конкурентоспроможної продукції в більшому обсязі, успіх зовнішньоекономічної діяльності включає створення інфраструктури для забезпечення експорту продукції сільського господарства. Промисловість і переробка значною мірою залежить від відходу країни на нові ринки, тобто збільшення географії експорту. Отже, оперативний аналіз того, як змінюється обсяг торгівлі аграрною продукцією у вигляді продуктів харчування та сировини є актуальним та своєчасним.

М'ясо, напівфабрикати та готові продукти харчування забезпечується населенню м'ясною промисловістю. Ця галузь посідає перше місце в харчовій промисловості за вартістю виробленої продукції. У великих містах м'ясокомбінати, у яких тваринницькі продукти переробляються в комплексі.

Загальне виробництво свинини в країні складає 35-40%. Біологічні особливості свиней, високий забійний вихід і високоякісна продукція сприяють цьому [31]. У червні 2023 року середня ціна свинини становила 195,20 грн/кг, що на 39,2% більше, ніж у червні 2022 року.

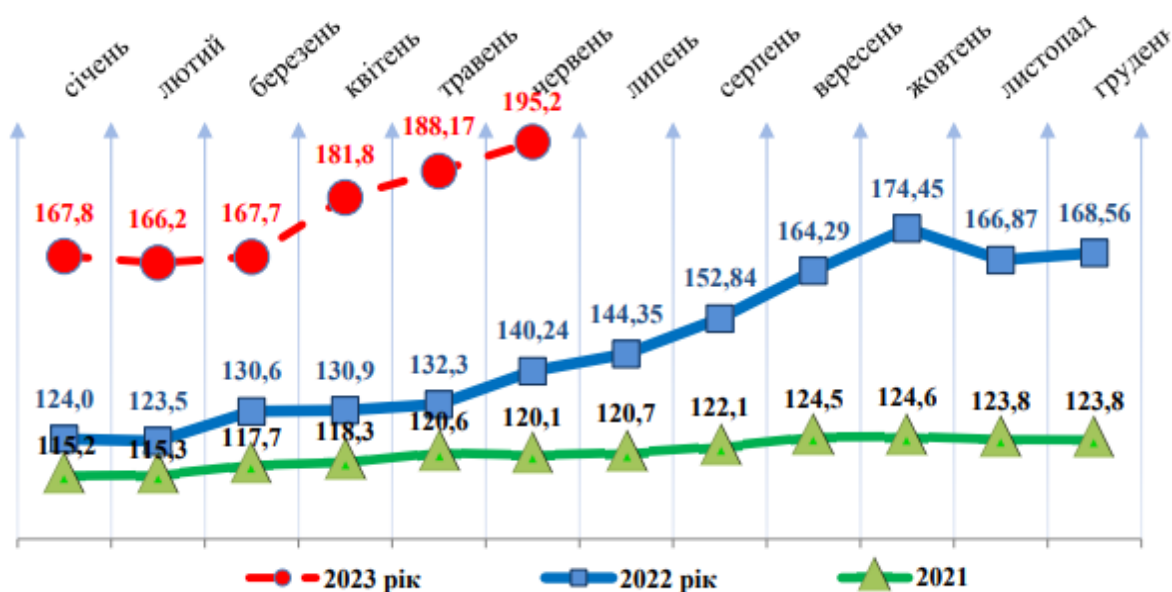

Рисунок 3.1 Середні споживчі ціни на свинину, грн/кг

М'ясо великої рогатої худоби є життєво важливим для здорового харчування. У загальному балансі частка яловичини та телятини в Україні становить понад 40%. Рівень м'ясної продукції безпосередньо залежить від особливостей порід, живої маси, ступеня відгодівлі та якості м'яса. У червні 2023 року середня споживча ціна яловичини становила 219,04 грн/кг, що на 6,5% більше, ніж у червні 2022 року.

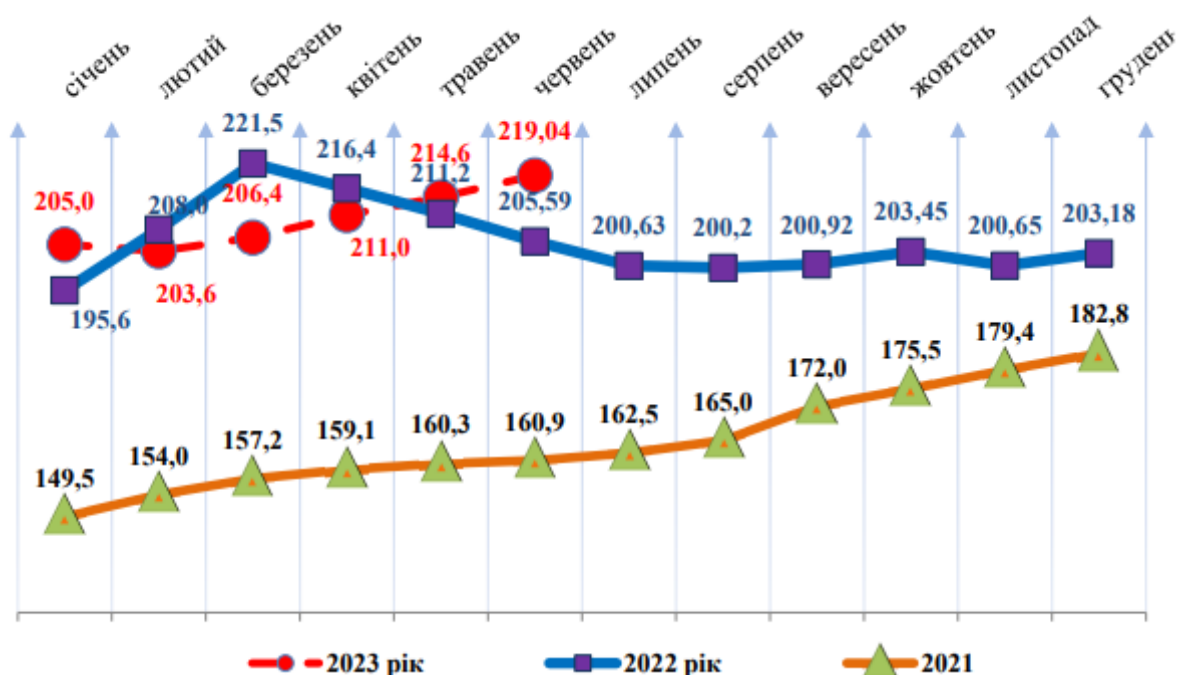

Рисунок 3.2. Середні споживчі ціни на яловичину, грн/кг

В Україні велика увага приділяється розвитку птахівництва та виробництву м'яса птиці. Вирощування гібридної птиці в країні для виробництва високопродуктивних м'ясних порід створено спеціалізовані, племінні ферми. Виробництво бройлерів ґрунтується на використанні гібридів птиці, отриманих від схрещування різних типів курей. Біологічні характеристики розвитку та росту молодняку м'ясних порід птиці дозволяє отримувати м'ясо високої якості за низькими витратами праці, кормів та інших засобів.

Куряче м'ясо прийнято вважати універсальним. Це м'ясо також належить до найкорисніших. У червні 2023 року середня ціна на філе курине становила 150,78 грн/кг, у порівнянні з червнем 2022 року ціна зросла на 14,3%.

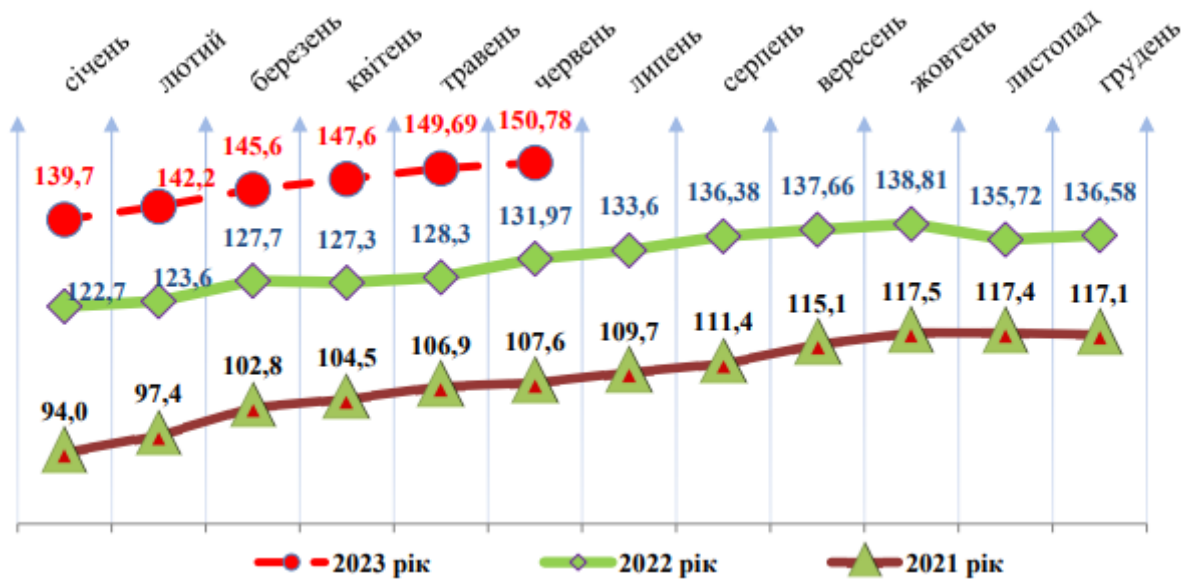

Рисунок 3.3. Середні споживчі ціни на філе курине, грн/кг

Загальні показники експорту м'яса та м'ясної продукції наведено в Додатку Е.

М'яса та їстівних субпродуктів птиці найбільше експортовано до Нідерландів – 53387 т, що складає 25,1% від загального обсягу експорту. На другому місці Саудівська Аравія – 37236 т (17,5%), далі на черзі Словаччина – 27941 т (13,1%), Туреччина – 11515 т (5,4%), Молдова – 7383 т (3,5%), ОАЕ – 6228 т (2,9%), Казахстан – 5258 т (2,5%). До таких країн, як Азербайджан, Вірменія, Польща експортовано лише по 2,0% [11].

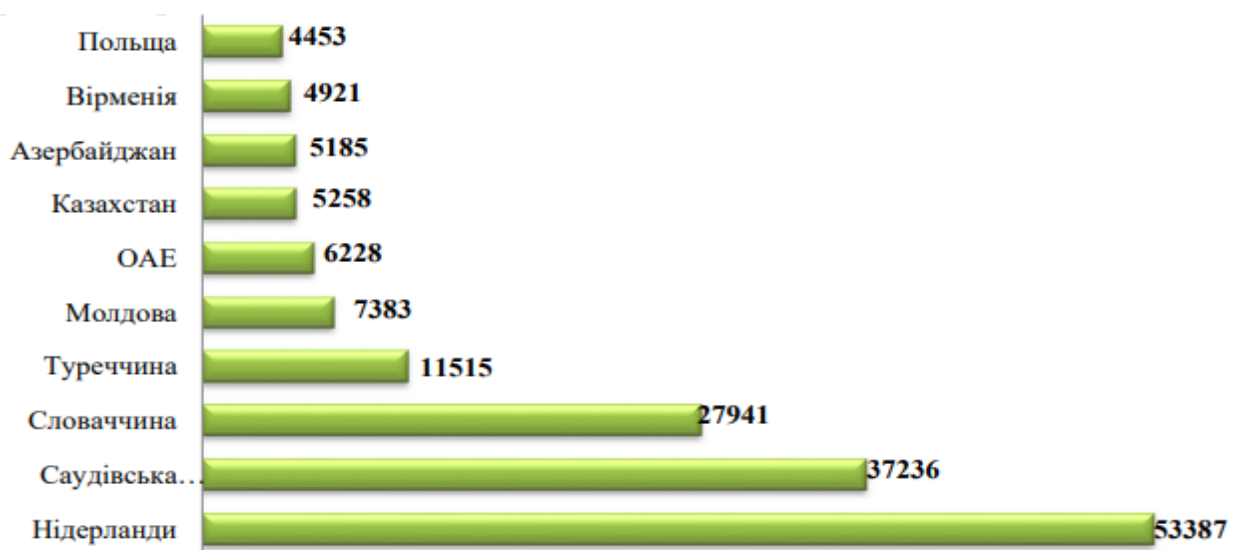

Рисунок 3.4. Основні ринки збуту м'яса та їстівних субпродуктів птиці у січні-червні 2023 р, т

У січні-червні 2023 року всього експортовано 229,09 тис. т м'яса та м'ясної продукції. Найбільше м'яса та їстівних субпродуктів птиці – 92,9% (212,79 тис. т), м'яса ВРХ мороженого – 4,9% (11,21 тис. т), готові чи консервовані м'ясопродукти – 1,4% (3,29 тис. т) [11].

Рисунок 3.5. Структура експорту 2023 рік

Рисунок 3.6. Структура експорту 2022 рік

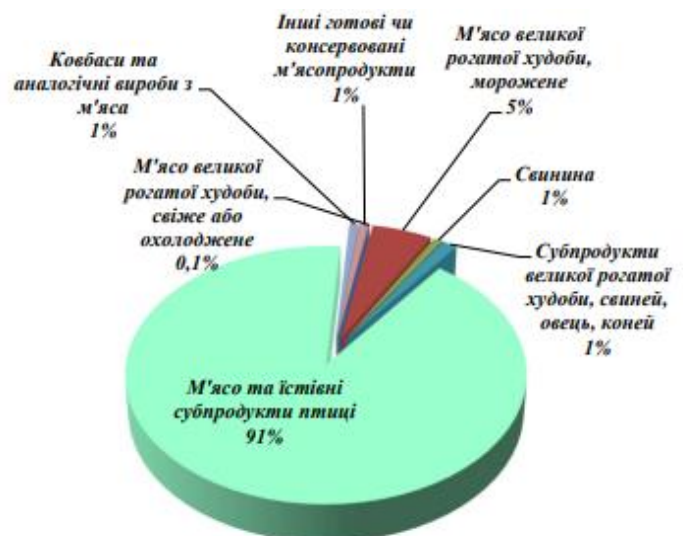

Рисунок 3.7. Експорт у 2021 році

У січні-червні 2023 року м'яса ВРХ мороженого найбільше експортовано до Китаю – 59% (6578 т), Азербайджану – 13% (1415 т), Узбекистану – 12% (1281 т), Казахстану – 6% (678 т) та Грузії – 6% (670 т), Молдови – 3% (308 т) та Вірменії – 1% (142 т)) [11].

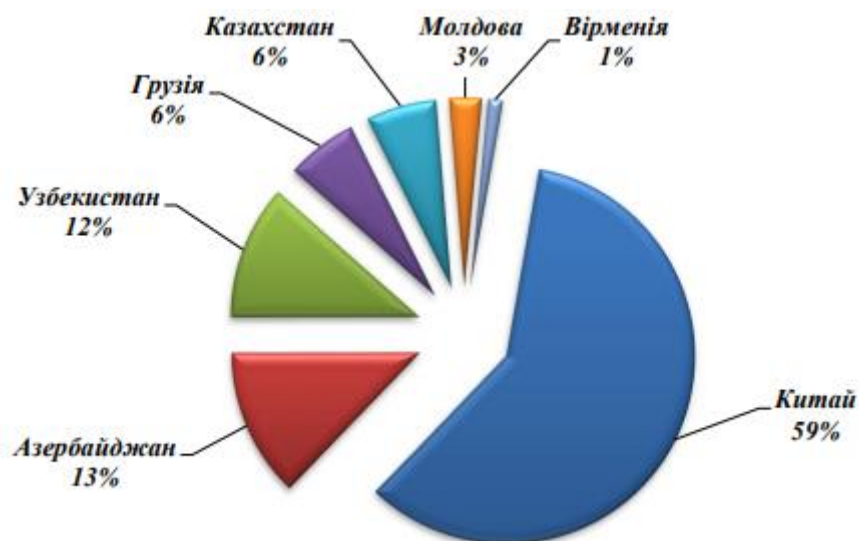

Рисунок 3.8. Основні ринки збуту м'яса ВРХ у січні-червні 2023 року

У загальному обсязі було імпортовано 62682 т м'яса та м'ясних продуктів. Найбільша частка м'яса становила 50% (31398 т), а також сало, свинячий жир і жир птиці – 19% (12050 т), а також субпродукти ВРХ та інші становили 11% (6822 т), свинини – 9% (5684 т). Ковбаси та подібні продукти з м'яса, інших готових або консервованих м'ясопродуктів по 4%. М'ясо ВРХ мороженого становить лише 1%.

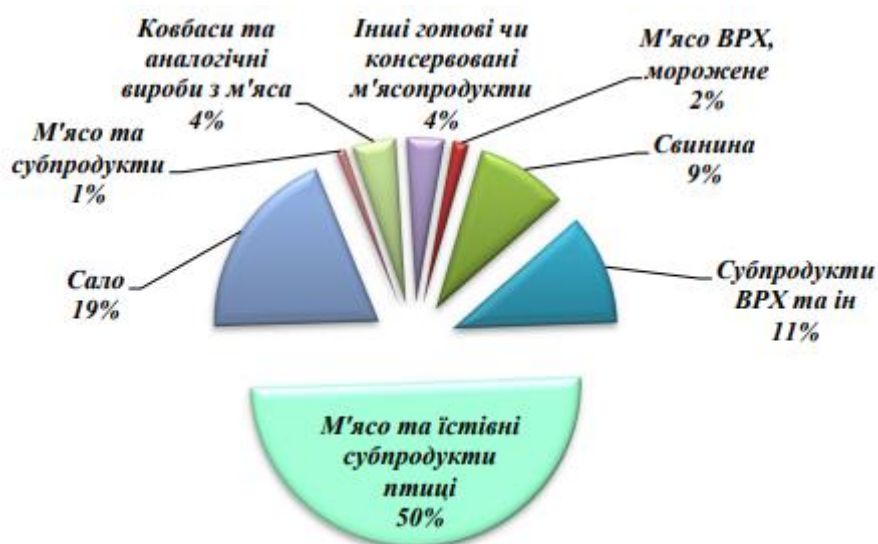

Рисунок 3.9. Структура імпорту м'яса та м'ясних продуктів у січні-червні 2023 року

У порівнянні зі структурами імпорту за 2021 та 2022 роки спостерігаємо значне зменшення показників у 2023 році щодо свинини, а от субпродукти ВРХ мають незмінну позицію.

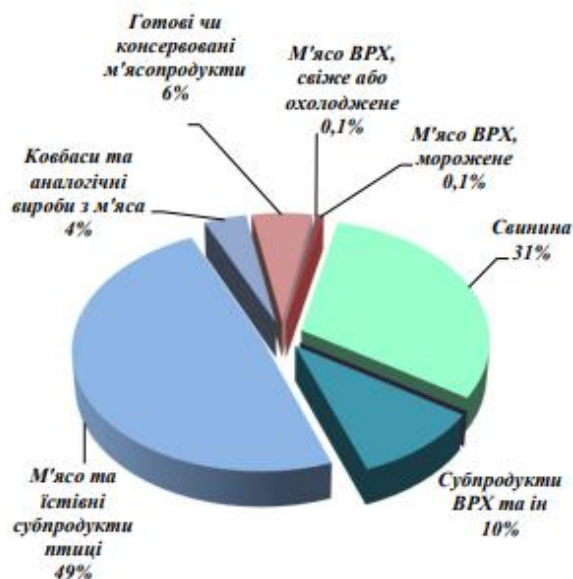

Рисунок 3.10. Імпорту м'яса у 2022 р

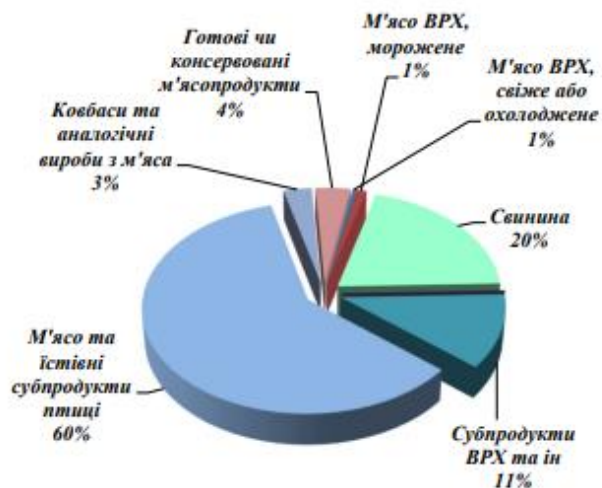

Рисунок 3.11. Імпорту м'яса у 2021 р.

Найбільше м'яса та їстівних субпродуктів птиці імпортовано з:

- Польщі – 68% (21203 т);
- Угорщини – 27% (8358 т);
- Румунії – 3% (960 т);
- Чехії – 1% (443 т).

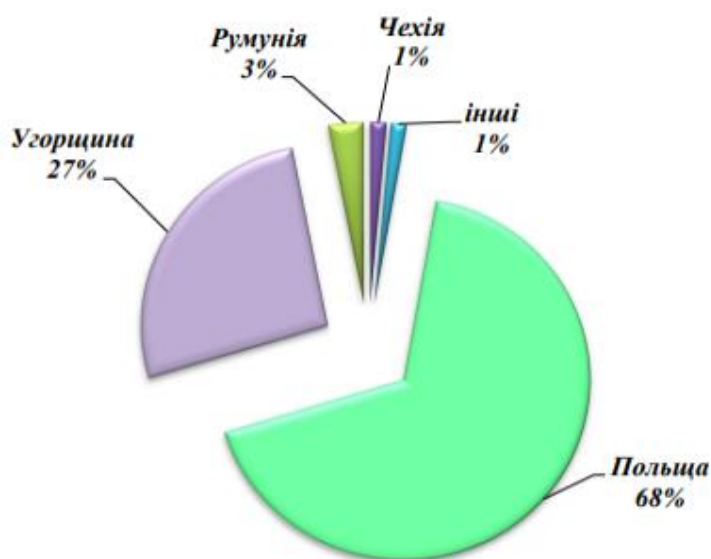

Рисунок 3.12. Основні країни-імпортери м'яса птиці у січні-червні 2023 року

Данія імпортувала найбільше свинини – 45% (2555 т), Нідерланди – 25% (1405%), Польща – 13% (704 т) і Бельгія – 6% (364 т.)

Одним із найважливіших секторів сільського господарства є молочна промисловість. Одним із основних завдань держави є забезпечення безпечними харчовими продуктами. Молоко та інші молочні продукти, включаючи сир, кисломолочні продукти, молочні консерви та масло, мають високу калорійність. Вони містять все, що потрібно для життя, росту та розвитку організму людини, а саме мінеральні солі, вітаміни, жири, вуглеводи та білки.

Зараз промислова переробка молока є складним процесом, комплекс взаємопов'язаних фізико-хімічних, біохімічних та інших технологічних процесів. У виробництві молока та кисломолочних продуктів використовується кожна частина молока. Переробка вершків ґрунтується на переробці сиру, масла, кисломолочного сиру та сметани. Середня споживча ціна на молоко пастеризоване жирністю до 2,6% у червні 2023 року становили 35,78 грн/1000 г, що на 10,8% більше ніж у червні 2022 року [11].

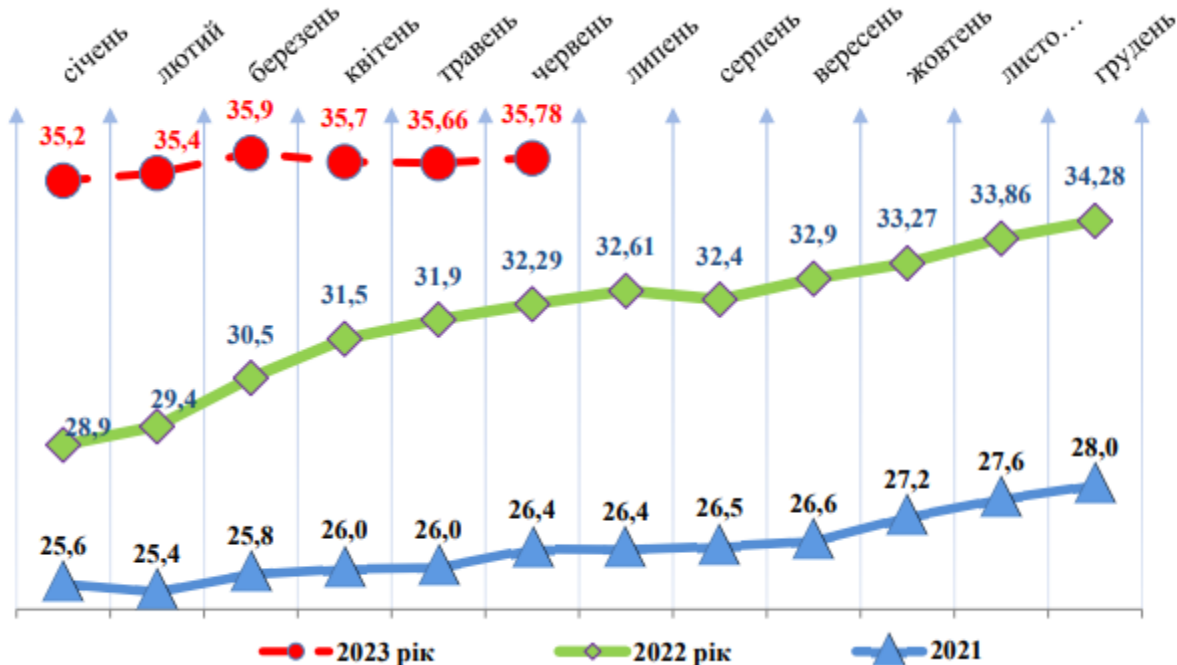

Рисунок 3.13. Середні споживчі ціни на молоко пастеризоване, грн/1000 г

Основні показники експорту молока та молочних продуктів наведено в Додатку Ж.

У січні-червні 2023 року всього експортовано 45522 т молока та молочних продуктів. Найбільше молока та вершків згущених – 32% (14347 т), молока та вершків не згущених – 30% (13695 т), молочної сироватки – 16% (7434 т), масла вершкового – 10% (4661 т), сирів – 9% (3875 т) [11].

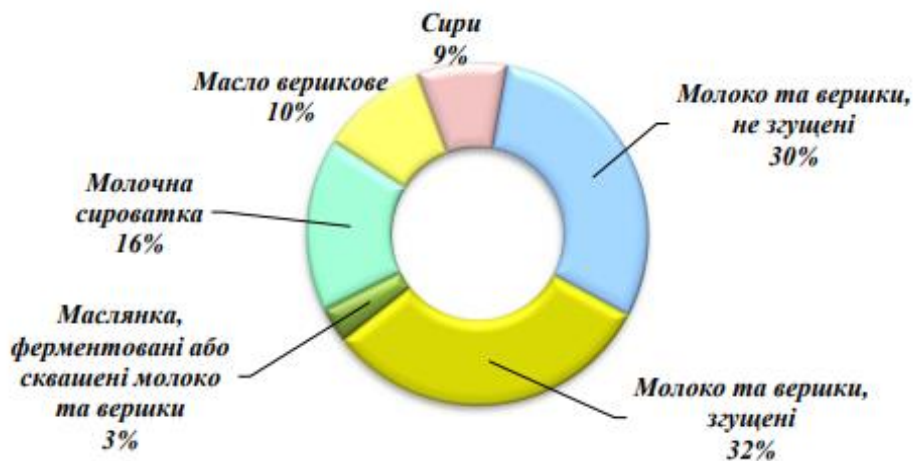

Рисунок 3.14 Структура експорту молока та молочних продуктів у 2023 році

У порівнянні з 2022 роком було експортовано 29350 т, що майже у 2 рази більше, ніж у 2021 році та на 57,4% більше від 2020 року.

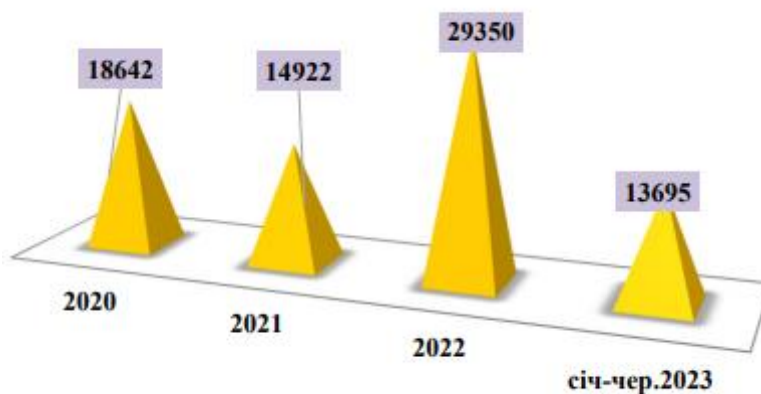

Рисунок 3.15. Експорт молока та вершків не згущених, т

Найбільше експортовано молока та вершків не згущених до таких країн, як Молдова – 92,3% (12646 т), Грузія – 3,5% (485 т), Вірменія – 2,3% (310 т), Північна Македонія – 0,6% (102 т) та Азербайджан становить 0,5% (89 т).

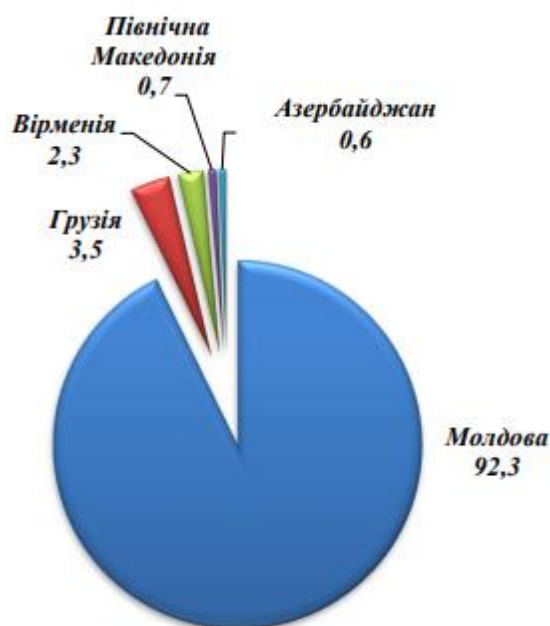

Рисунок 3.16. Основні ринки збуту у січні-червні 2023 року, %

Що стосується масла вершкового, то найбільше експортовано до Молдови, а саме 1424 т (30,6%) від загального обсягу експорту, Азербайджану становить 875 т (18,8%), Ізраїлю – 562 т (12,1%), Казахстану – 596 т (12,8%), Китаю – 250 т (5,4%), Польщі – 215 т (4,6%), Вірменії -201 т (4,3%). Менше 2% експортовано маса вершкового до інших країн.

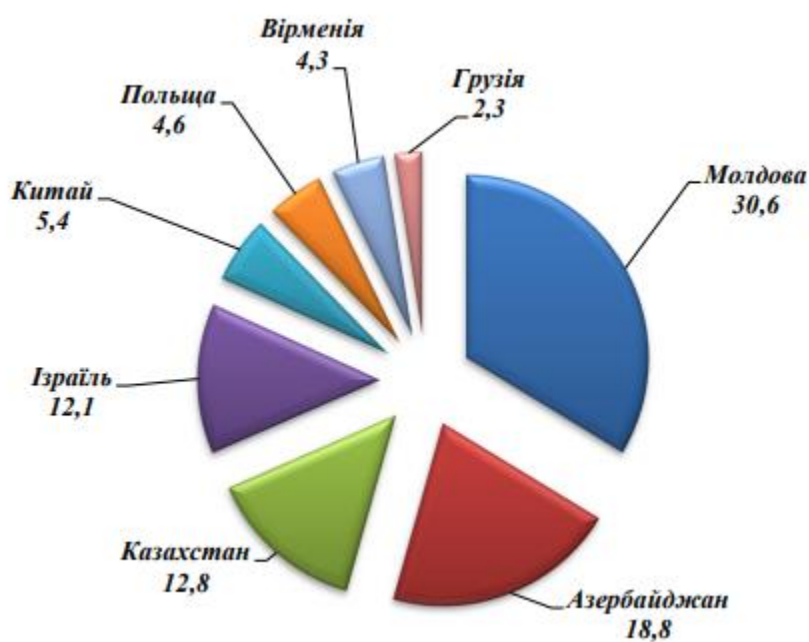

Рисунок 3.17. Країни-експортери масла вершкового у січні-червні 2023 року, %

Експортовано найбільше сирів до Казахстану – 45% (1740 т), Молдови – 34% (1311 т), Йорданії – 4% (150 т), Латвії – 4% (159 т), Азербайджану – 2% (104 т) та США близько 3%, що становить 105 т. До інших країн – 4% (156 т).

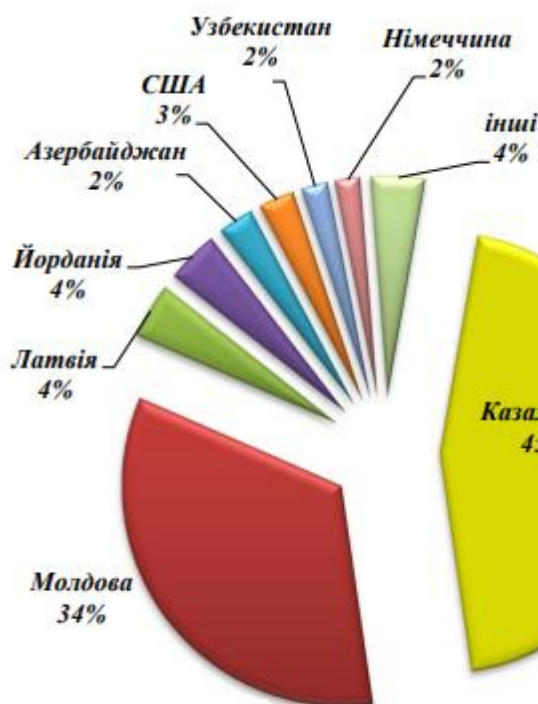

Рисунок 3.18. Експорт сирів у січні-червні 2023 року

Молока та молочної продукції імпортовано всього 27684 т. Сирів найбільше, що становить 57% (15816 т), маслянки – 17% (4604 т), молочної сироватки – 13% (3704 т), молока та вершків не згущених – 9% (2594 т), а молока та вершків згущених близько 2% (548 т), масла вершкового -2% (418 т). Основні показники імпорту молока та молочної продукції наведено в Додатку И.

Рисунок 3.19. Структура імпорту молока та молочної продукції у січні-червні 2023 року

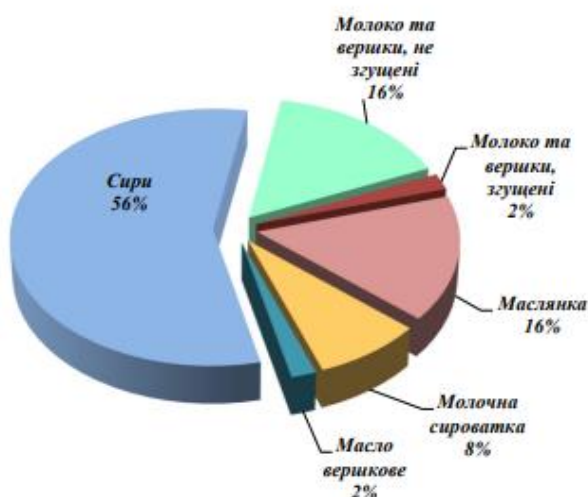

Рисунок 3.20. Імпорту у 2022 році

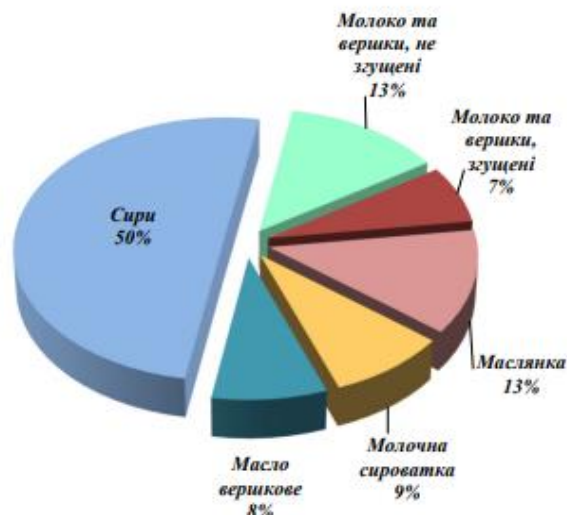

Рисунок 3.21. Імпорту у 2021 році

Сирів у січні-червні 2023 році імпортовано близько 15816 т, що є на 6,3% менше показників минулого року. У 2022 році було імпортовано 33818 т, що на 38,7% менше порівняно з 2021 роком і на 27,7% менше в порівнянні з 2020 роком.

Рисунок 3.22. Імпорт сирів, т

Найбільше імпортовано сиру з: Польщі – 48% (7591 т), Німеччини – 22% (3436 т), Нідерландів – 8% (1330 т), Італії – 5% (706 т), Франції – 5% (822 т), Литви – 3% (521%), Чехії – 3% (476 т), Данії – 2% (307 т). Імпортовано з інших країн 4%, а саме 627 т.

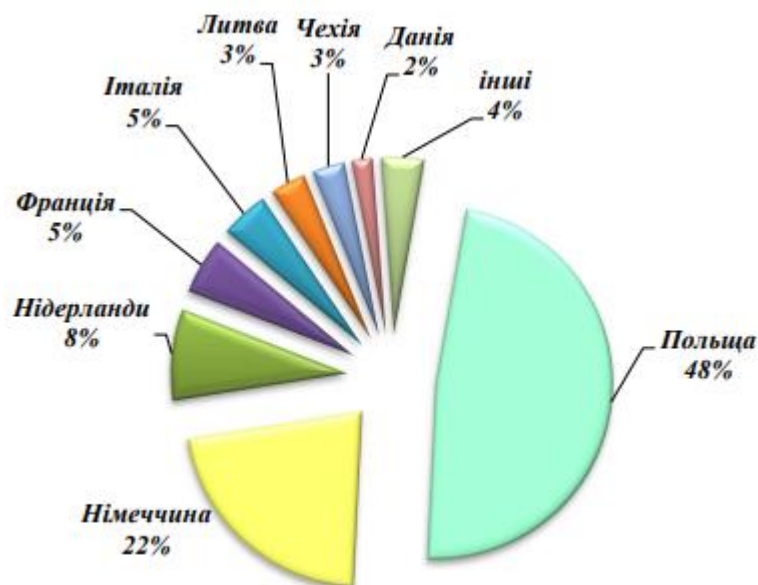

Рисунок 3.23. Країни-імпортери сирів у січні-червні 2023 році

У січні-червні 2023 року молочної сироватки імпортовано 3704 т, що на 68,7% більше в порівнянні з першим півріччям минулого року. У 2022 році було імпортовано 4917 т, що на 48,1% менше порівняно з 2021 роком і на 2,9% менше з 2020 роком.

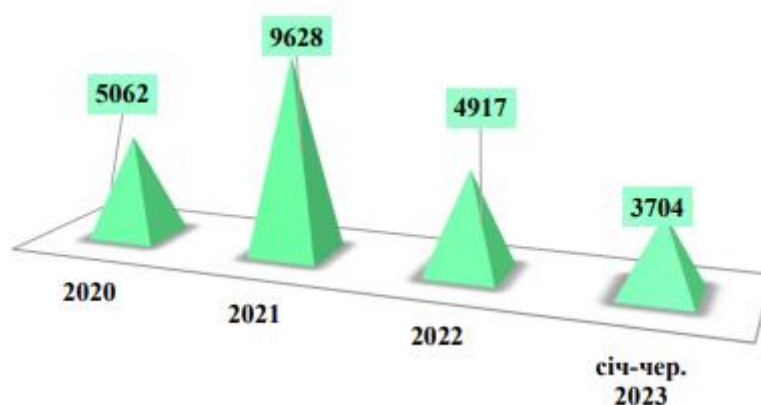

Рисунок 3.24. Імпорт молочної сироватки, т

Молочна сироватка імпортована з Польщі – 85% (3120 т), Швеції – 7% (269 т), Німеччини – 3% (127 т), Литви – 2% (61 т), Португалії – 2% (72 т), Іспанії – 1% (40 т).

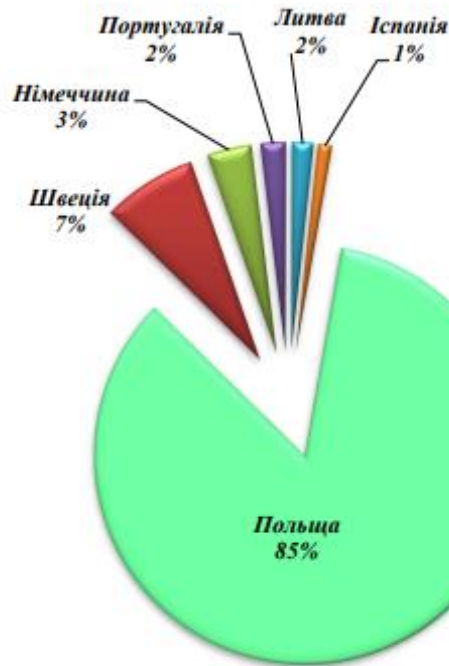

Рисунок 3.25. Країни-імпортери молочної сироватки у січні-червні 2023 року

Усього імпортовано за січень-червень 2023 року 418 т масла вершкового, що на 45.9% менше в порівнянні з минулим роком. У 2022 році було імпортовано 1128 т, що у 8 разів менше порівняно до 2021 року і у 8,8 разів менше в порівнянні з 2020 роком.

Рисунок 3.26. Імпорт масла вершкового, т

Масла вершкового найбільше імпортовано з Німеччини – 49% (199 т), Нідерландів – 15% (62 т), Польщі – 12% (48 т), Франції – 12% (48 т), Фінляндії – 5% (21 т), Бельгії – 5% (19 т). Лише 2% (10 т) імпортовано з інших країн.

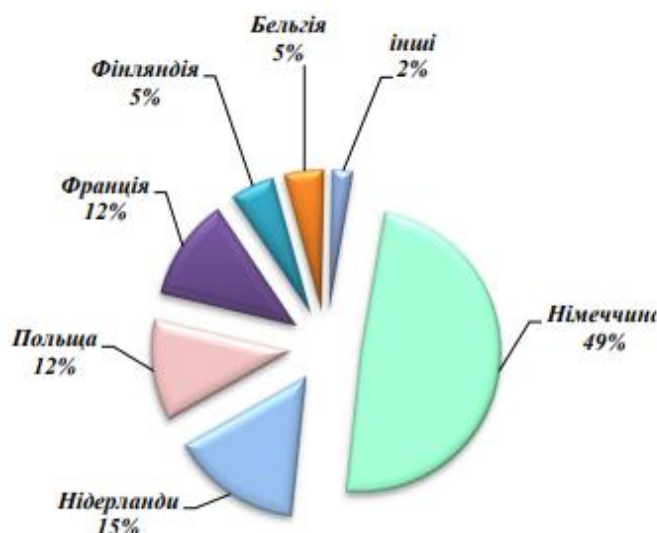

Рисунок 3.27. Країни-імпортери масла вершкового у січні-червні 2023 року

Рослинництво – один із основних видів економічної діяльності сільського господарства, завданням якого є забезпечення населення продовольством і отримання сировини для переробної промисловості. Явищем, яке досліджується в даній роботі, є вирощування й одержання продукції окремих видів сільськогосподарських культур підприємствами та господарствами населення [15].

Формування показників за результатами державного статистичного спостереження (ДСС) відбувається методом поєднання підсумків, отриманих за допомогою обстеження сукупності одиниць, що вивчається, та результатів проведеної дооцінки основних показників виробництва продукції рослинництва по підприємствах, які не включені до сукупності одиниць та господарств населення [7]. Інформація щодо посівних і зібраних площ, обсягів виробництва сільськогосподарських культур у господарствах усіх категорій формується як сума відповідних показників по підприємствах [15, 22]. Показники, що поширюються за результатами статистичного спостереження наведено в Додатку А.

Порівнюючи експрес-інформацію щодо збирання врожаю сільськогосподарських культур усіма категоріями господарств у Кіровоградській області у листопаді 2022 року та 2023 року бачимо наступну

ситуацію (Додатки В, Г). У 2022 році спостерігалася більша площа збору (85,8%) та підвищена урожайність (83,9%), що вказує на сприятливі умови для сільського господарства. Виробництво сільськогосподарських культур по районах Кіровоградської області станом на 01 листопада 2023 року показано в Додатку Д.

Різка зміна умов і результативності зібраних площ, обсягів виробництва та урожайність зумовлена внаслідок впливу різних факторів. Необхідно врахувати вплив війни, яка почалася у 2022 році. Збірна площа та урожайність зазнали зниження через руйнування інфраструктури, втрату доступу до ресурсів, міграцію населення та інші наслідки конфлікту. Війна призвела до порушення звичайного обсягу виробництва та привела до зниження якості продукції через обмежений доступ до технічних та технологічних ресурсів.

Однією зі складних та важливих галузей сільськогосподарського сектору є тваринництво, яке включає в себе вирощування різних видів тварин для отримання м'яса, молока, яєць та інших цінних продуктів. У контексті Кіровоградської області, січень-лютий 2023 року став періодом викликів та нестабільного функціонування. Але внаслідок цей період є критично важливим для оцінки ефективності та обсягів виробництва, а також для вивчення впливу різних чинників на цю галузь. Виробництво основних видів продукції тваринництва та кількість сільськогосподарських тварин у підприємствах у 2023 році показано в Додатку Б.

Підсумовуючи, економічний потенціал агропромислового комплексу є значним через його роль у забезпеченні продовольчої безпеки, забезпеченні зайнятості та сприянні валютним надходженням. Зайнятість населення в АПК є важливою складовою економічного потенціалу цієї галузі. Він не лише створює робочі місця безпосередньо у сільському господарстві та пов'язаних із ним видах діяльності, але й опосередковано через переробку та маркетинг. Розуміння різноманітних факторів, що впливають на його ефективність, має вирішальне значення для максимізації його економіки.

Також збирання врожаю у Кіровоградській області та України загалом у 2022-2023 роках є складним завданням через вплив воєнного конфлікту та інших негативних чинників. Необхідно вживати заходів для відновлення сільськогосподарського сектору та забезпечення продовольчої безпеки в регіоні.

3.2. Роль державних програм у розвитку бізнесу сільського господарства

Агропромисловий комплекс відіграє визначальну роль у господарському розвитку області, забезпечуючи продукти харчування для населення. Також комплекс створює робочі місця та вносить суттєвий внесок у зовнішньоекономічну діяльність. Для досягнення сталого та ефективного розвитку агропромислового сектору ключову роль відіграють державні програми [2]. Ці програми стають стратегічним інструментом формування політики, спрямованих на підтримку фермерів, впровадження новітніх технологій, забезпечення стійкості сільськогосподарської продукції та підвищення конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

Одним із важливих аспектів державних програм підтримки є стимулювання інвестицій у сільськогосподарський сектор. Це може бути досягнуто шляхом зниження податкового тягаря, створення легкодоступних кредитних програм на розвиток сільськогосподарських підприємств.

Державні програми можуть надавати фінансову підтримку аграрному сектору через різні інструменти, такі як субсидії та дотації. Це дозволяє фермерам отримати фермерам доступ до необхідних ресурсів для розвитку та модернізації свого виробництва. Фінансова підтримка також стимулює інвестиції у сучасні технології, що є важливим чинником підвищення продуктивності та якості продукції.

Технологічний розвиток в сільському господарстві є ще однією важливою сферою, яку підтримують державні програми. Це включає в себе ініціативи з впровадження сучасних методів обробітку землі, використання

автоматизованих систем та впровадження новітніх сортів рослин. Сприяючи впровадженню інновацій, державні програми сприяють підвищенню ефективності та конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва.

Крім фінансової допомоги, державні програми забезпечують інші форми підтримки розвитку агропромислового комплексу. Наприклад, це надання консультацій та підтримки в галузі впровадження інноваційних рішень, нових технологій та зеленої енергетики, стимулювання екологічного сільськогосподарського виробництва та зменшення негативного впливу на навколишнє середовище.

До інших напрямків, які підтримуються державними програмами, входять розвиток інфраструктури, удосконалення систем зберігання та транспорту сільськогосподарської продукції, а також створенню сприятливих умов для збуту продукції на ринках. Програми також сприяють соціальному розвитку, забезпечуючи сільськогосподарському населенню доступ до освіти та методичних рекомендацій.

Щодо організацій допомог по органічному виробництву, то провідне місце має об'єднання «Органічна ініціатива» - зібрання учасників українського органічного сектору, створене з метою співпраці, обміну ідеями, розробки спільного плану діяльності для досягнення цілей щодо розвитку органічного ринку в Україні, вирішення різноманітних питань, а також сприяння збільшенню торгівлі органічною продукцією з вищою доданою вартістю в Україні [34, 18]. Дане об'єднання засноване у квітні 2020 року.

Рисунок 3.28. Об'єднання «Органічна ініціатива»

Серед основних досягнень об'єднання у 2022 році є:

- Органічна ініціатива заручилася підтримкою міжнародних партнерів, а також до підтримки грантової програми долучилися 11 партнерів з 9 країн світу;
- розроблення та реалізація ефективної системи надання малих грантів в органічному секторі;
- у рамках двох етапів грантової програми «Підтримка органічного сектору в Україні» було надано підтримку більше ніж 100 операторам органічного ринку на загальну суму 367 тисяч доларів США;
- об'єднання активно долучалося до організації та проведення міжнародних заходів, що сприяло знаходженню нових партнерів, донорів [34].

Паралельно об'єднанням було здійснено закупівлю органічної продукції з метою її подальшої передачі внутрішньо переміщеним особам (ВПО). Загальна сума підтримки склала понад 24,5 тисяч доларів США. До того ж закуплено 10 357 кг органічної продукції у 10 операторів ринку для підтримки понад 900 переселенців.

Підсумовуючи результати грантової програми у червні та листопаді 2022 року органічні продукти харчування були спрямовані ВПО, що нині проживають у 37 екопоселеннях у 12 областях України (Кіровоградська, Полтавська, Житомирська, Київська, Черкаська, Дніпропетровська, Харківська, Львівська, Миколаївська, Сумська, Івано-Франківська, Тернопільська) [34]. Серед донорів виступили міжнародні організації та програми технічної допомоги, громадські організації, посольства та приватні донори.

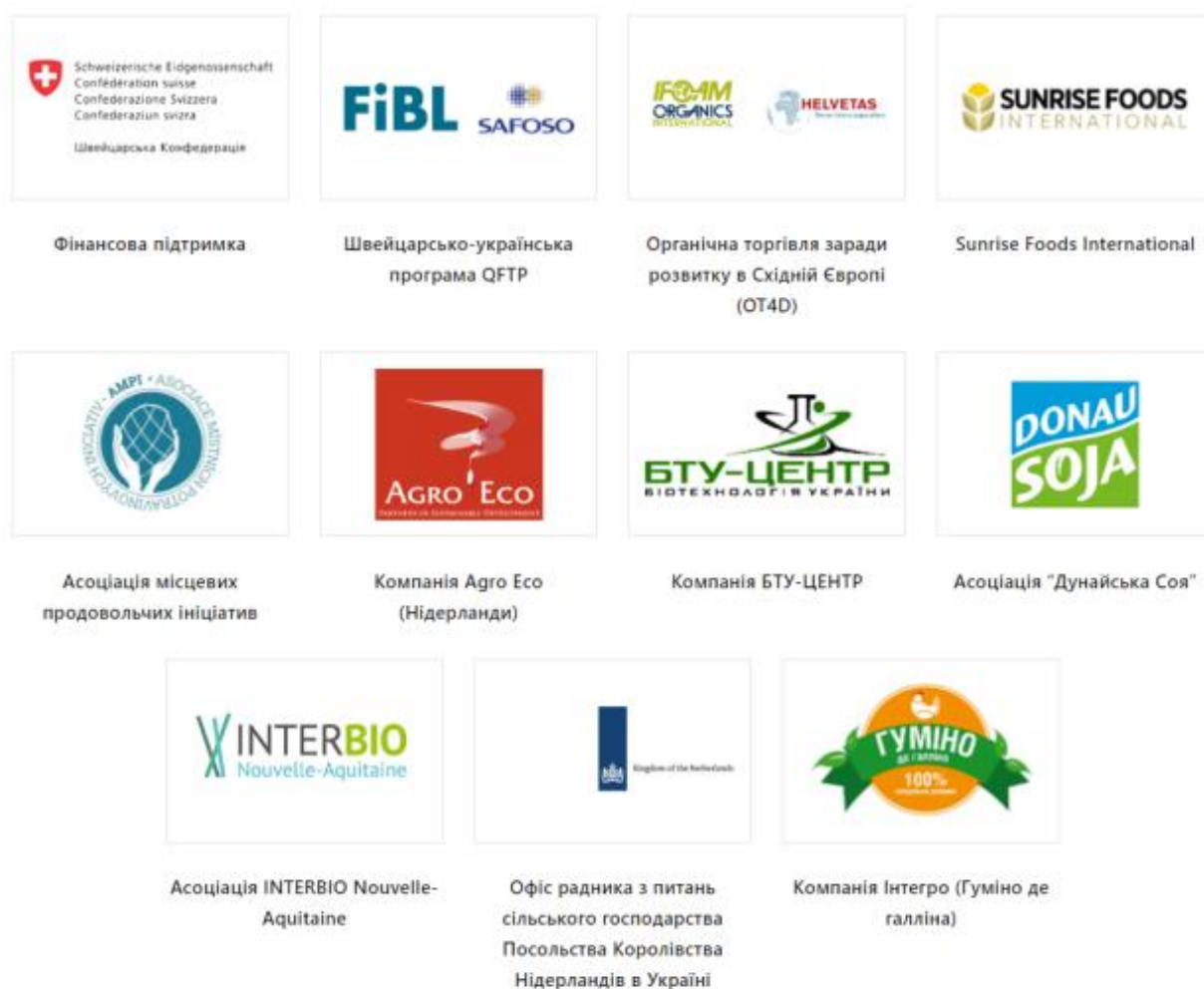

Рисунок 3.29. Міжнародна допомога об'єднанню «Органічна ініціатива»

У наслідок діяльності об'єднання було спрямовано на допомогу в експорті органічної продукції, пошуку нових альтернативних шляхів експорту. За результатами 2022 року Україна експортувала до ЄС та Швейцарії на 13% більше органічної продукції у порівнянні з 2021 роком [34].

Рисунок 3.30. Експорт органічної продукції

Верховна Рада України у травні 2022 року ухвалила зміни до положень Закону України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції» [6], які передбачають:

- продовження терміну реалізації органічної продукції з іноземними сертифікатами для українських виробників ще на два роки, а саме до 1 липня 2024 року;
- створення можливості отримувати державну підтримку агровиробниками, які виробляють продукцію за іноземними стандартами [34].

Харчова промисловість Кіровоградщини сьогодні – це стратегічно важлива галузь, що забезпечує продовольчу безпеку не лише області, а й усієї держави, формує її експортний потенціал, має суттєвий вплив на ринок праці, створює умови для регіонального розвитку на перспективу.

У харчовій промисловості області станом на 2022 рік працюють 139 суб'єктів господарювання (95,2% від загальної кількості наявних підприємств харчової галузі). Це третина від загальної кількості працюючих

промислових підприємств області. У загальному обсязі реалізованої продукції близько 40% забезпечується харчовою промисловістю.

За 2022 рік від підприємств–виробників харчових продуктів до зведеного бюджету області надійшло **344 млн.грн.**, у тому числі по:

- Голованівському району – 32,5 млн. грн.
- Новоукраїнському району – 10,6 млн. грн.
- Кропивницькому району – 214,6 млн. грн.
- Олександрійському району – 86,2 млн. грн.

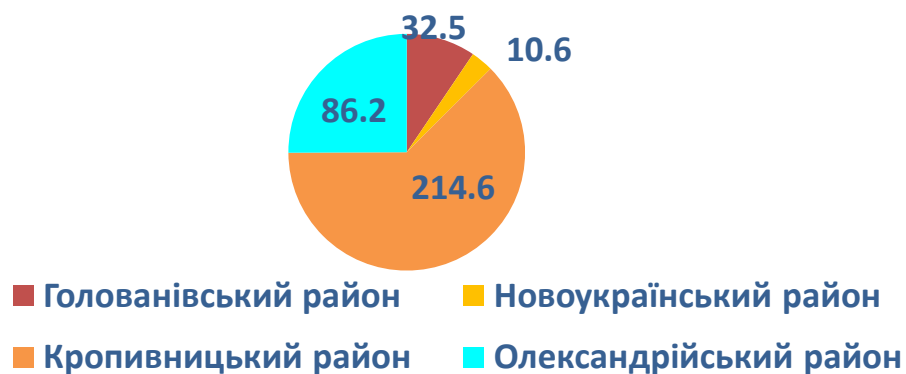

Рисунок 3.31. Надходження коштів до зведеного бюджету області у 2022 році

З початку російсько-української війни 2022 року Кіровоградщина прийняла 3 підприємства харчової промисловості: ТОВ «ЗГС», «АЕРО-ЗЕТ» - виробник борошномельно-круп'яної продукції, переміщення потужностей із Київської області в м. Олександрію; ФОП Аборцумян - міні-пекарня, переміщення з м. Миколаїв в м. Бобринець; ФОП Нікулін В.С. - міні-пекарня, переміщення з м. Харків в м. Кропивницький.

Переміщено із	Назва	Переміщено в
Київської області	ТОВ «ЗГС», «АЕРО-ЗЕТ» (виробник борошномельно-круп'яної продукції)	м. Олександрію
м. Миколаїв	ФОП Аборцумян (міні-пекарня)	м. Бобринець
м. Харків	ФОП Нікулін В.С. (міні-пекарня)	м. Кропивницький

Рисунок 3.32. Переміщення підприємств внаслідок війни

Постійні відключення електроенергії є проблемними для багатьох виробників харчових продуктів, адже йде мова про збереження роботи підприємства та забезпечення умов виробництва, а це – зберігання сировини, дотримання технологічних процесів, зберігання готової продукції. тощо. Особливо критичною є відсутність електроенергії для виробників заморожених харчових продуктів. Тому, щоб зберегти продукцію підприємства закуповують генератори, або ж здійснюють пошук партнерів по бізнесу, які приймуть її на зберігання. Це, звісно, здорожує логістику та вартість зберігання, але з огляду на ситуацію іншого виходу немає.

У будь-якому випадку вплив війни для виробництва – це надзвичайна ситуація, адже на підприємстві процес виробництва триває постійно. Оскільки є ліміти на споживання кількості електроенергії на добу та години роботи підприємства, більшість виробництв переходять на нічний час роботи, коли споживання електроенергії населенням найнижче.

У рамках державної програми грантової підтримки бізнесу «Робота, яка спрямована на активізацію підприємницької діяльності та стимулювання створення робочих місць, схвалено 3 бізнес-проекти агропромислового напрямку на загальну суму **1,350 млн. грн.** та створення 10 робочих місць, зокрема:

- переробка зернових (сої), виготовлення соєвого масла та жмиха;
- відкриття 4-х магазинів «Своє молоко» для реалізації молочної продукції регіональних виробників Кіровоградщини;
- промислове вирощування та реалізація личинки Чорної Львинки (лат. *Hermetia illucens*) та білкового концентрату.

Відповідно до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам та іншим виробникам сільськогосподарської продукції, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 серпня 2022 року № 918, з початку вересня 2022 року по Кіровоградській області державну підтримку в обсязі **171,2 млн. грн.** отримали 2706 суб'єктів господарювання.

За напрямом «субсидія на одиницю (1 га) оброблюваних угідь сільськогосподарського призначення» 2437 аграріїв області отримали – **162,6 млн. грн.**; за напрямом «дотація на ВРХ (корови) усіх напрямів продуктивності» 269 аграріїв отримали - **8,6 млн. грн.** Загальна державна підтримка становила 1,5 млн. грн. при затверджених 28 841 заявки. Зазначена програма фінансується за рахунок бюджетної підтримки Європейського Союзу.

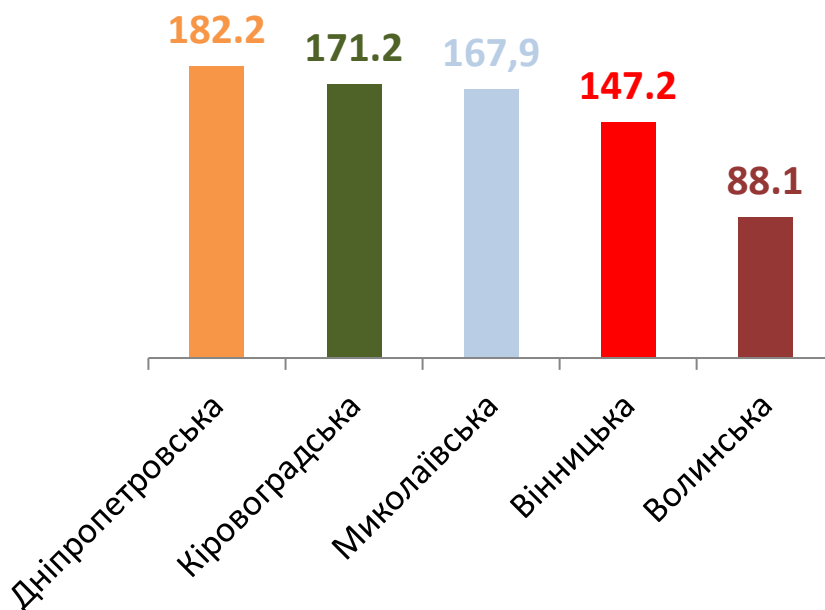

Рисунок 3.33. Загальна сума підтримки агровиробників у 2022 рік, млн. грн

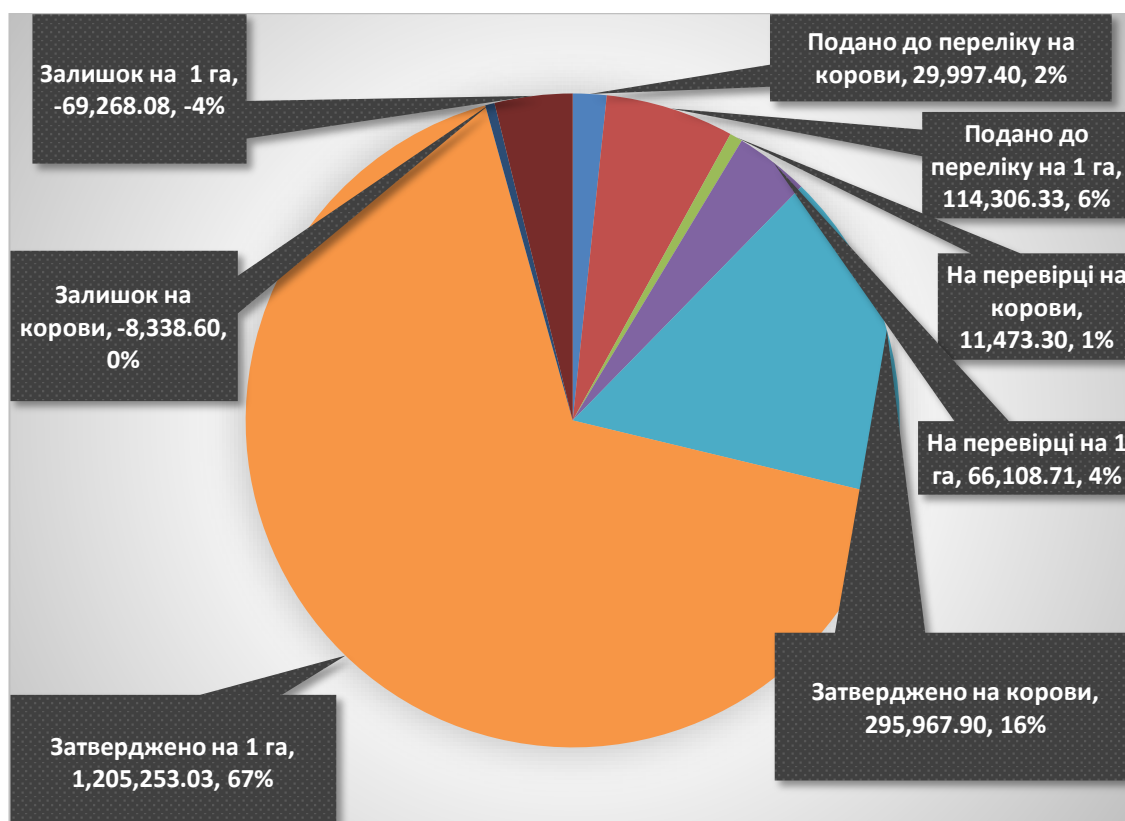

Рисунок 3.34. Підсумки поданих заявок щодо держпідтримок у 2022 році

Кіровоградська область по кількості одержувачів коштів серед областей України займає 4 місце (після Миколаївської, Вінницької та Волинської областей), а по обсягах підтримки – 2 місце (після Дніпропетровської області).

Міністерство аграрної політики та продовольства України спільно з Продовольчою та сільськогосподарською організацією ООН (ФАО) протягом 2022 року реалізовували програму з надання аграріям засобів тимчасового зберігання зерна (зернових рукавів) та техніки з їх навантаження/розвантаження.

Завдяки цій підтримці протягом листопада-грудня 2022 року 152 фермера Кіровоградщини отримали 3173 зернових рукавів, місткістю 200 тон кожен.

У рамках ініціативи AGRI (Agriculture Resilience Initiative) від USAID АГРО Добронадіївське хлібоприймальне підприємство, що входить до групи компаній «АгроВіста», отримало півтисячі зернових рукавів. Це дало можливість додатково забезпечити зберігання майже 100 тисяч тон зернових на Кіровоградщині, отриманих від півтори сотні агровиробників.

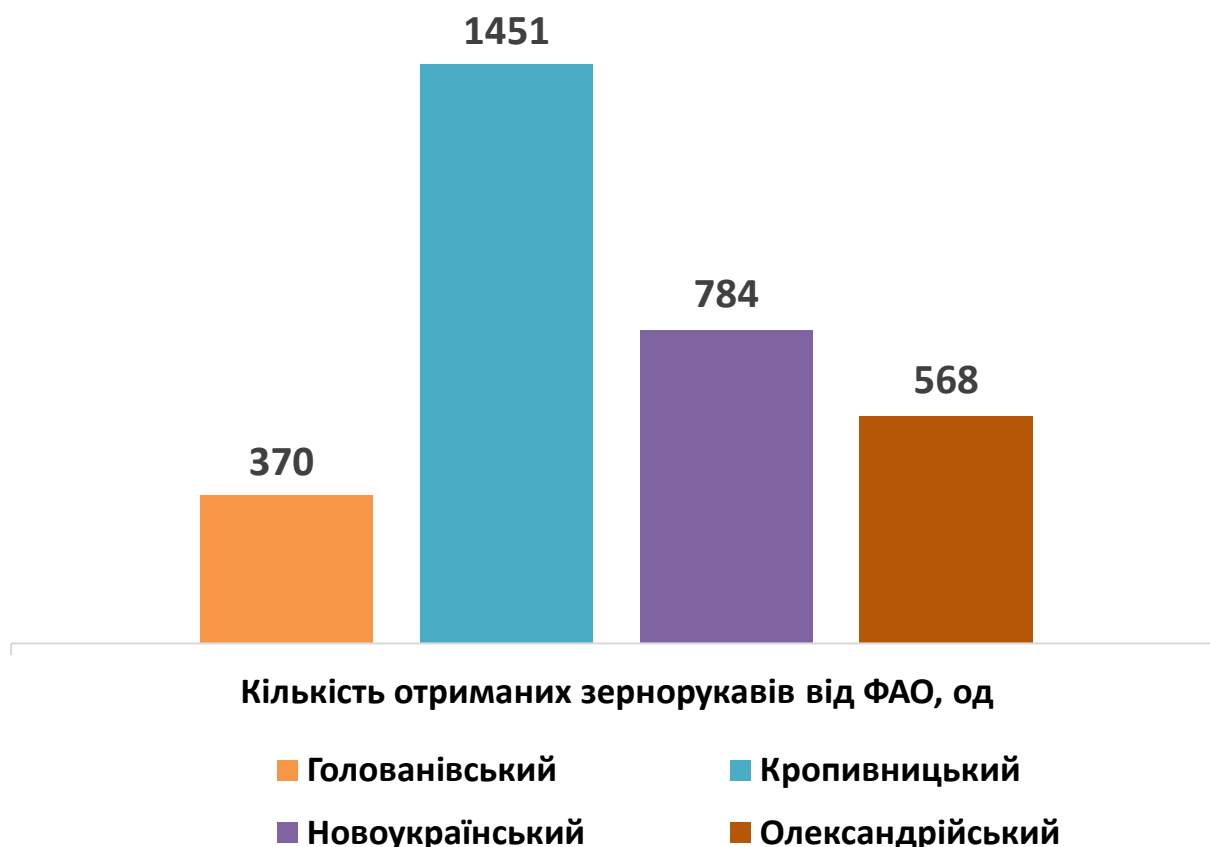

Рисунок 3.35. Кількість отриманих зернових рукавів у Кіровоградській області у 2022 році

У сучасних умовах державні програми стають необхідним інструментом для досягнення стійкого та інноваційного розвитку агропромислового комплексу. Вони сприяють фінансовій стабільності фермерів, стимулюють впровадження технологічних новацій та сприяють розвитку необхідної інфраструктури. Державні програми є ключовим інструментом формування політики, спрямованої на створення сприятливих умов для ефективного та стійкого агропромислового сектору, що в свою чергу визначає економічний успіх та благополуччя країни.

3.3. Інновації в сільському господарстві, глобальні виклики та рекомендації для його поліпшення

Стійке сільське господарство – це підхід до ведення сільськогосподарської діяльності, що враховує екологічні, економічні і

соціальні аспекти. Одним з ключових елементів стійкого сільського господарства є інновації, які допомагають покращити продуктивність, ефективність та природний баланс в сільському господарстві. Інновації в сільському господарстві включають в себе впровадження нових технологій, удосконалення методів обробки ґрунту та вирощування рослин, а також використання нових підходів до управління ресурсами.

Сучасні інновації в сільському господарстві грають важливу роль у підвищенні ефективності виробництва, зменшенні впливу на навколишнє середовище та поліпшенні життя селян. Ось деякі приклади таких інновацій та їх застосування:

1) Сучасні системи поливу та управління водними ресурсами.

Спринклерні системи точного поливу: вони забезпечують ефективний полив рослин, зменшуючи споживання води та вартість електроенергії.

Системи моніторингу вологості ґрунту: датчики дозволяють точно визначати потреби рослин в поливі, оптимізуючи використання води та запобігаючи перенасиченню ґрунту.

2) Презиційне землеробство.

Використання датчиків та GPS: системи збору даних та GPS дозволяють точно визначити місцезнаходження та потреби поля, оптимізуючи використання ресурсів, таких як добрива та пестициди.

3) Електронне сільське господарство (e-agriculture).

Цифрові платформи та додатки: вони надають фермерам доступ до різноманітних інформаційних ресурсів, включаючи ринкові ціни, погодні прогнози та консультації щодо кращих практик.

4) Використання дронів у сільському господарстві:

Моніторинг врожаю: дрони використовуються для збору високоякісних зображень поля, що дозволяє фермерам вчасно виявляти проблеми, такі як хвороби або нестача ресурсів.

Розсилання насіння та добрив: дрони можуть автоматично розсилати насіння та добрива за допомогою точкового дозування, оптимізуючи використання ресурсів.

5) Генетичні та біотехнологічні інновації.

Генетичні модифіковані культури: розробка рослин з покращеними властивостями, такими як стійкість до шкідників та хвороб, сприяє збільшенню врожаю та зменшенню використання хімічних препаратів.

Клонування та селекція: використання новітніх методів вивчення генетичної інформації дозволяє швидше та ефективніше створювати сорти рослин з покращеними властивостями.

Ці інновацій спрямовані на створення більш стійкого та ефективного сільського господарства, що відповідає сучасним викликам та сприяє сталому розвитку галузі.

Для використання цих інновацій також і в Кіровоградській області важливо створювати сприятливі умови для доступу фермерів до сучасних технологій. Це може включати в себе навчання агровиробників використовувати нові технології, надання фінансової підтримки для впровадження інновацій та створення інфраструктури для обміну даними та досвідом між сільгоспвиробниками.

Інновації в сільському господарстві виступають каталізатором для вирішення численних завдань та покращення ефективності виробництва. Новаторські технології та підходи дозволяють галузі адаптуватися до зростаючих потреб населення та умов зміни клімату. Зокрема, важливе значення мають такі інновації, як сучасні методи вирощування, використання даних та аналітики, агротехнології, а також впровадження принципів сталого розвитку.

Одним з головних напрямків інновацій в сільському господарстві є використання сучасних технологій. Наприклад, впровадження автоматизованих систем поливу і годівлі тварин дозволяє збільшити продуктивність і знизити витрати на ресурси, такі як вода і корм. Також, розвиток сільськогосподарських

роботів допомагає замінити людську працю в тяжких і монотонних процесах, забезпечуючи ефективнішу та точнішу роботу.

Іншим важливим аспектом інновацій в сільському господарстві є розробка нових методів обробки ґрунту та вирощування рослин. Наприклад, використання нанотехнологій в сільському господарстві дозволяє створити більш ефективні добрива та засоби захисту рослин, що допомагає збільшити врожайність і знизити вплив на навколишнє середовище. Також, розробка нових сортів рослин, які відповідають специфічним вимогам регіону та клімату, дозволяє забезпечити стабільний ріст і розвиток сільського господарства.

Використання нових підходів до управління ресурсами є ще одним важливим аспектом інновацій в сільському господарстві. Наприклад, впровадження систем управління водними ресурсами дозволяє ефективно використовувати воду для поливу рослин, забезпечуючи оптимальні умови для їх росту.

Енергоефективні системи в сільському господарстві є важливою складовою стійкого розвитку сільського господарства. Ці системи дозволяють енергоефективність та зниження споживання енергії, що має позитивний вплив на навколишнє середовище та збереження ресурсів. Застосування енергоефективних систем в сільському господарстві дозволяє зменшити витрати на енергію та оптимізувати використання ресурсів для збільшення виробництва.

Однією з ефективних систем є використання сонячної енергії. Встановлення сонячних панелей на дахах фермерських будівель дозволяє отримувати електроенергію з безкоштовного джерела – сонця. Це дозволяє знижувати витрати на електроенергію та зменшувати викиди вуглекислого газу. Крім того, альтернатива енергія сприяє незалежності від коливань цін на електроенергію та забезпечує сталість виробництва.

Ще однією важливою енергоефективною системою є використання біогазу, який може бути використаний як джерело енергії. Використання біогазу дозволяє знижувати споживання природного газу та електроенергії, а

також зменшувати викиди шкідливих речовин в атмосферу. Така система сприяє збереженню ресурсів, а також може бути додатковим джерелом прибутку для сільського господарства.

У висновку, енергоефективні системи в сільському господарстві є важливим інструментом стійкого розвитку. Вони дозволяють забезпечити оптимальне використання енергії та ресурсів, знижують негативний вплив на навколишнє середовище та сприяють збереженню природних ресурсів. Застосування ефективних систем, таких як сонячні панелі та біогазові установки, дозволяє забезпечувати стабільне виробництво та економічну ефективність.

Органічне вирощування в сільському господарстві є підходом до сільського господарства, який ставить перед собою мету забезпечити стале та екологічно безпечне виробництво продуктів харчування. Цей підхід включає в себе використання природних методів контролю шкідників та хвороб, використання органічних добрив та мінімальне використання хімічних речовин. Органічне вирощування також сприяє збереженню ґрунту та водних ресурсів, а також зменшенню викидів шкідливих речовин в атмосферу.

Органічне вирощування в сільському господарстві базується на принципах сталого розвитку та збереженню природних ресурсів. Фермери, які використовують органічні методи, відмовляються від використання хімічних пестицидів та гербіцидів, зміцнюючи їх на біологічні методи контролю шкідників та бур'янів. Вони також враховують природні біологічні цикли та екосистеми, щоб підтримувати здоров'я рослин та тварин без шкоди для навколишнього середовища.

Органічне вирощування також передбачає використання органічних добрив та підживлення рослин. Замість штучних хімічних добрив, фермери використовують органічні матеріали, такі як компост, добрива на основі рослин та тварин, а також мікроорганізми, які покращують родючість ґрунту. Це допомагає зберегти природні ресурси та створює більш здорові та поживні продукти харчування для споживачів.

Органічне виробництво в Кіровоградській області, як і в інших регіонах, стає все більш популярним і важливим напрямком сільського господарства. Ось декілька прикладів органічного виробництва в Кіровоградській області:

- **Органічні ферми.** *Органічне виробництво м'яса та молока:* деякі ферми в Кіровоградській області виробляють м'ясо та молоко від органічно вирощених тварин. Фермери використовують натуральні корми, уникають використання хімічних добавок та антибіотиків, дотримуючись стандартів органічного виробництва.
- **Органічні овочі та фрукти.** *Вирощування органічних овочів:* деякі селяни Кіровоградської області переходять на органічні методи вирощування овочів, використовуючи екологічно чисті методи боротьби зі шкідниками та добривами.
- **Органічні культури та зернові.** *Вирощування органічного зерна:* деякі ферми вирощують органічні зернові культури, такі як пшениця, ячмінь та овес, використовуючи методи, що виключають використання хімічних препаратів та синтетичних добрив.
- **Органічне пасовищне господарство.** *Органічне вирощування трав та сіна:* деякі ферми спеціалізуються на органічному вирощуванні трав та сіна годівлі худоби. Вони уникають застосування хімічних обробок та добрив, сприяючи вирощуванню природних кормів.
- **Органічні птахоферми.** *Органічне вирощування яєць та м'яса птиці:* деякі ферми спеціалізуються на вирощуванні органічної птиці, яка отримує натуральний корм і перебуває в умовах, що відповідають стандартам органічного виробництва.

Ці приклади свідчать про те, що в Кіровоградській області існує інтерес та ініціатива у вирощуванні продукції органічного сільського господарства. Фермери можуть отримувати сертифікати для своєї продукції як органічної, що сприяє розвитку цього напрямку та задоволення попиту на екологічно чисті продукти в регіоні.

Станом на 2021 рік на Кіровоградщині є 12 сертифікованих органічних господарств, це близько 14,478 тис. га сертифікованих органічних сільськогосподарських земель. У зв'язку з такими показниками область посідає 18-те місце в загальнонаціональному рейтингу [16].

За даними «Інституту землеробства НААН», в Кіровоградській області ґрунти є дуже придатними для органічного землеробства [23]. Тому регіон має потенціал для його активного розвитку. Є широкий спектр напрямків органічного виробництва, а саме 4 підприємства займаються виробництвом олійних та зернових культур, 1 підприємство – ягідництвом, 2 – виробництвом аквакультури, 1 – органічне бджільництво, 2 підприємств – виробництвом біопрепаратів та 2 виробників займаються експортом органічної продукції [16].

Органічне вирощування в сільському господарстві має численні переваги, як для фермерів, так і для споживачів. Воно допомагає зберегти ґрунту та водні ресурси, зменшує вплив на довкілля та забезпечує вирощування здорових продуктів харчування. Крім того, органічне вирощування сприяє підтримці місцевого господарства та розвитку сільських громад.

Якщо розглядати в контексті Кіровоградській області, то сільське господарство відіграє важливу роль у розвитку регіону, забезпечуючи не лише продовольчу безпеку, але і створюючи робочі місця для місцевого населення. Регіон славиться своєю різноманітністю господарств, які вирощують різні види сільськогосподарської продукції.

Однією з ключових галузей є рослинництво. Кіровоградщина вирізняється родючими ґрунтами та сприятливим кліматом, що робить її ідеальним регіоном для вирощування різних культур, таких як зернові, олійні та бобові культури. Сучасні технології використовуються для оптимізації процесів обробки ґрунту, поливу та внесення добрив, що позитивно впливає на врожайність.

Тваринництво також є важливою складовою сільськогосподарського сектору області. Фермерські господарства та птахоферми спеціалізуються у вирощуванні м'яса, молока та яєць. Модернізація утримання тварин та

використання новітніх методів годівлі сприяють підвищенню якості сільськогосподарської продукції.

Співпраця між місцевими фермерами та сільськогосподарськими кооперативами сприяє стабільності аграрного сектору області. Розвиток кооперації сприяє об'єднанню ресурсів та забезпеченню більш ефективного виробництва.

Незважаючи на досягнення в сільському господарстві, область також стикається з викликами, такими як зміни клімату, нестабільність цін на сільськогосподарську продукцію та потреби в удосконаленні інфраструктури.

Додатковим ризиком є брак робочої сили, особливо в контексті міграції населення у зв'язку з воєнним конфліктом та відсутності молодих фахівців у сільському господарстві. Це призводить до складнощів у веденні господарствами та впливає на їх конкурентоспроможність.

Окремою та важливою сферою ризику є можливість виникнення захворювань серед тварин. Інфекції можуть призвести до масових виробничих втрат, а також мати серйозний вплив на здоров'я людей через передачу хвороб від тварини до людини.

У контексті російсько-української війни, найбільш суттєвим ризиком є зруйнування інфраструктури, втрата доступу до полів та загроза безпеці господарів. Воєнний конфлікт призводить до вимушених переміщень населення та підприємств, загрожує безпеці харчових ресурсів.

Враховуючи всі ці ризики, важливо, щоб сільськогосподарські підприємства в Кіровоградській області і далі розвивали та впроваджували інновації для адаптації до змін, вдосконалювали свої технології та забезпечували власну стійкість у вирішенні різноманітних викликів. Влада на регіональному та національному рівнях активно працюють над вирішенням цих питань та розробками стратегій, спрямованих на підтримку сільського господарства Кіровоградщини.

Підсумовуючи вище сказане, для поліпшення розвитку агропромислового комплексу Кіровоградської області та інших регіонів України розроблено ряд рекомендацій:

- 1) **Впровадження цифрових технологій.** Створити проєкти щодо впровадження цифрових технологій в агросекторі, зокрема системи моніторингу врожаїв, автоматизації виробництва та управління ланками постачання.
- 2) **Розширення мережі інновацій.** Сформувати інноваційні центри та лабораторії для підтримки та розвитку стартапів у галузі сільського господарства. А також запровадити стимули для агропідприємств, які активно впроваджують інноваційні підходи.
- 3) **Залучення інвестицій.** Підтримка створення інвестиційних фондів для залучення додаткових ресурсів у сільське господарство та супроводжувати їх ефективне використання. Доцільно також розробити програми інвестиційного стимулювання для аграрних підприємств.
- 4) **Розвиток експортних можливостей.** Провести аналіз міжнародного ринку та визначити перспективні напрямки для розвитку експорту. Запровадити програми підтримки для агропромислових підприємств, що активно взаємодіють на міжнародному ринку.
- 5) **Оптимізація ресурсного використання.** Впровадження системи ефективного використання водних ресурсів та екологічно стійкого землеробства. Забезпечити доступ аграріїв до сучасних методів збору та аналізу даних для раціонального використання ресурсів.
- 6) **Розвиток кадрового потенціалу.** Створити програми підготовки та підвищення кваліфікації персоналу, орієнтовані на сучасні технології та методи управління. Запровадити систему менторства для передачі досвіду та передових практик.
- 7) **Збільшення підтримки державних програм.** Забезпечити широкий доступ аграріїв до державних програм підтримки та стимулювання, зокрема кредитування, субсидій та грантів. Активно співпрацювати з

владними структурами для регулярного оновлення та адаптації державних програм до потреб агропромислового комплексу.

- 8) **Створення логістичних центрів.** Розвивати інфраструктуру та створювати логістичні центри для ефективної та швидкої доставки сільськогосподарської продукції.
- 9) **Формування співпраці з науковими інститутами.** Співпраця з науковими установами та дослідницькими інститутами для обміну знаннями та реалізації інноваційних проєктів.
- 10) **Створення механізмів маркетингу для продукції.** Розробити ефективні стратегії маркетингу для продукції агропромислового комплексу та підтримувати фермерські об'єднання для участі в ярмарках та виставках.

Ці рекомендації спрямовані на комплексне покращення управління агросектором Кіровоградської області та країни в цілому, забезпечення його сталого розвитку, збільшення конкурентоспроможності на ринку.

Дослідження показало, що інновації в сільському господарстві Кіровоградській області можуть стати ключовим фактором для підвищення продуктивності та конкурентоспроможності галузі. Впровадження новітніх технологій, таких як сучасні методи обробки ґрунту, агротехніка та цифрові системи моніторингу, може сприяти оптимізації виробництва та підвищенню якості сільськогосподарської продукції.

Зазначено, що глобальні виклики, такі як зміна клімату, дефіцит ресурсів та підвищення попиту на продукцію природностійких та екологічно чистих технологій, потребують уважного вивчення та відповідних стратегій. Ці виклики можуть вплинути на стабільність виробництва та вимагають адаптивних рішень для забезпечення стійкості сільського господарства.

ВИСНОВКИ

Дослідження теми дипломної роботи пройшло глибокий аналіз сучасного стану сільськогосподарського сектору в Кіровоградській області. Огляд теоретичних аспектів управління сільським господарством, його роль в національній економіці, визначення основних тенденцій та проблем становлять фундаментальну основу для подальшого аналізу. Визначено, що сільське господарство є не лише галуззю економіки, а й ключовим фактором соціального та економічного розвитку регіону.

У першому розділі ретельно розглянуто теоретичні аспекти управління сільським господарством України, фокусуючись на контексті Кіровоградської області. Оцінювалися загальні тенденції в агропромисловому секторі, його роль у національній економіці.

Розглянувши структуру та динаміку агросектору Кіровоградської області, було виявлено ключові галузі та їх взаємозв'язок. Зрозуміло, що сільське господарство виступає однією з основних галузей економіки області, забезпечуючи не лише продовольчу безпеку, а й створюючи робочі місця та внесок у бюджет.

Оцінивши основні тенденції, було визначено проблеми, які можуть гальмувати розвиток сільського господарства в області. До них відносяться нестабільність цін на сільськогосподарську продукцію, неефективне використання земельних ресурсів, а також потреба у вдосконаленні управлінських практик та використанні сучасних технологій.

Дослідження другого розділу спрямоване на розкриття сутності та важливості Державного аграрного реєстру у контексті управління сільським господарством. Викладені в цьому розділі поняття та застосування реєстру створили можливість простежити його ключову роль у вдосконаленні управлінських процесів та забезпеченні ефективності агропромислового сектору.

Аналізуючи поняття та призначення ДАР, було визначено його роль як ключового інструменту для забезпечення транспарентності та системності в агропромисловому секторі. Реєстр є централізованою базою даних, яка

допомагає управляти інформацією про земельні ресурси, а також визначає правовий статус та власників землі.

Удосконалення управління сільським господарством обумовлене ефективним використанням Державного аграрного реєстру. Досліджено призначення та роль реєстру у контексті управління агросектором. Висвітлено важливість цього інструменту для забезпечення прозорості та оптимізації процесів управління. Визначено, що правильне використання ДАР сприяє ефективному розподілу ресурсів та забезпечує прискорення розвитку агропромислового комплексу Кіровоградщини.

У третьому розділі ретельно вивчено управлінські аспекти агропромислового комплексу Кіровоградської області, зосереджуючись на моніторингу експортних та імпорتنих операцій, ролі державних програм, інноваціях і сільському господарстві та глобальних викликах, що стоять перед цим сектором.

Аналіз моніторингу експортних та імпорتنих операцій по області та Україні дозволив визначити потенційні можливості та виклики для агропромислового комплексу. Важливо врахувати глобальні тенденції та попит на аграрні продукти для ефективного позиціонування регіону на світовому ринку.

Провівши дослідження ролі державних програм, було підкреслено їх важливість у стимулюванні розвитку бізнесу сільського господарства. Проте, для досягнення максимальної ефективності, необхідно забезпечити адаптивність програм до змін у сільському господарстві.

Вивчення інновацій в агросекторі підкреслило важливість впровадження новітніх технологій для підвищення продуктивності та стійкості сільськогосподарського виробництва. Застосування цифрових рішень та новаторських методів може стати ключовим фактором для розвитку галузі.

Оглядаючи глобальні виклики, такі як зміна клімату та зростаюча конкуренція на світовому ринку, а також вплив війни, рекомендовано зосередитися на впровадженні сталого, інноваційного та економічно чистого

підходу до сільського господарства. Важливо підтримувати дослідження та розвиток, сприяти міжнародній співпраці та створювати сприятливі умови для підприємництва в даному напрямку.

Зазначене дослідження виявило низку перспектив для подальшого розвитку економічного потенціалу агропромислового комплексу Кіровоградської області. Роль державних програм, моніторинг зовнішньоекономічних операцій та інновацій виявилися ключовими факторами для стимулювання стійкого росту [38].

У цілому, важливість комплексного управління агропромисловим комплексом, яке враховує глобальні та локальні фактори. Рекомендації можуть служити основою для стратегічних рішень та дій, спрямованих на поліпшення конкурентоспроможності, стійкості сільського господарства Кіровоградської області.

Загалом, результати дослідження свідчать про те, що управління агропромисловим розвитком Кіровоградської області вимагає інтегрованого та збалансованого підходу. Рекомендації щодо подальших дій включають в себе посилення інтеграції цифрових технологій, створення ефективних логістичних систем та залучення фінансової підтримки для стимулювання інновацій у сільському господарстві, сприяння партнерствам та співпраці з міжнародними партнерами стануть ключовими стратегічними елементами для досягнення високого ступеня конкурентоспроможності та сталого розвитку агросектору в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичний огляд стану земельного ринку в Україні. Аналітичний вісник, липень, 2023. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/10/Analitichnii--oglyad-stanu-zemelnogo-rinku-v-Ukrai--ni.-Lipen-2023.pdf> (дата звернення 23.11.2023).
2. Гребельник О. П. Основи зовнішньоекономічної діяльності: Підручник. Київ: ЦУЛ, 2008. 432 с.
3. Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. Огляд реалізації Державного аграрного реєстру та покращення земельних відносин, 2023.
4. Деякі питання надання грантів бізнесу : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.06.2022 р. № 738. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#n5> (дата звернення 20.11.2023).
5. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення 13.11.2023).
6. Закон України «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text> (дата звернення 12.11.2023).
7. Закон України «Про офіційну статистику». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2524-20#Text> (дата звернення 14.11.2023).
8. Закон України «Про сільське господарство». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-20#Text> (дата звернення 11.11.2023).
9. Закон України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1807-15#Text> (дата звернення 11.11.2023).
10. Закон України «Про фермерське господарство». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text> (дата звернення 11.11.2023).
11. Івченко В. М., Мамочка А. Ю. Зведені дані імпорту-експорту продукції харчової промисловості (м'ясо та м'ясні продукти, молоко та молочні продукти). Київ: НДІ «Укراгропромпродуктивність», 2023, 36 с.

12. Інститут аграрних досліджень. Аналіз ролі Державного аграрного реєстру у підвищенні транспарентності земельні відносин. Звіт № 12345, 2021.
13. Кіровоградщина у п'ятірці лідерів за обсягами залучених аграрних кредитів. Департамент агропромислового розвитку Кіровоградської обласної державної адміністрації. URL: <https://apk.kr-admin.gov.ua/index.php/novyny/178-kirovogradshchyna-u-piatirts-lideriv-za-obsiahamy-zaluchenykh-ahrarynykh-kredytiv> (дата звернення 02.12.2023).
14. Ковальчук О. Вплив Державного аграрного реєстру на покращення ефективності земельних відносин. Економічний аграрний журнал, 5 (15), 45-60. 2019.
15. Методичні положення державного статистичного спостереження «Площі, валові збори та урожайність сільськогосподарських культур» : Наказ Державної служби статистики від 19.10.2021 р. № 262. URL: https://ukrstat.gov.ua/norm_doc/2021/262/262.pdf (дата звернення 24.11.2023).
16. На Кіровоградщині під органічним землеробством знаходиться майже 15 тис. га. Агропортал. URL: <https://agroportal.ua/news/ukraina/na-kirovogradshchine-pod-organicheskim-zemledeliem-nakhoditsya-pochti-15-tys-ga> (дата звернення 01.12.2023).
17. Органічне виробництво. Департамент агропромислового розвитку Кіровоградської обласної державної адміністрації. URL: <https://apk.kr-admin.gov.ua/index.php/diyalnist/rozsilterytotii/orhanichne-vyrobnytstvo> (дата 02.12.2023).
18. Офіційний сайт громадської спілки «Органічна ініціатива». URL: <https://organicinitiative.org.ua/> (дата звернення 21.11.2023).
19. Офіційний сайт Департаменту агропромислового розвитку Кіровоградської обласної державної адміністрації. URL: https://apk.kr-admin.gov.ua/?fbclid=IwAR2KlhWu0VsgVCKgeo57VwOkWe7dfUc-vJiBCqCSjus_sV1xq373RD4RFpc (дата звернення 12.12.2023).
20. Офіційний сайт Державного аграрного реєстру. URL: <https://www.dar.gov.ua/> (дата звернення 28.11.2023).

21. Офіційний сайт Державної митної служби України. URL: <https://customs.gov.ua/> (дата звернення 12.11.2023).
22. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 14.11.2023).
23. Офіційний сайт Національного наукового центру «Інститут землеробства НААН». URL: <https://zemlerobstvo.com/> (дата звернення 25.11.2023).
24. Понад 500 млн гривень грантової підтримки отримали аграрії в цьому році на розвиток садів і теплиць. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/news/500-mln-griven-grantovoyi-pidtrimki-otrimali-agrariyi-v-comu-roci-na-rozvitok-sadiv-i-teplic> (дата звернення 19.11.2023).
25. Понад 65 мільярдів гривень банківських кредитів отримали аграрії в цьому році на розвиток господарств. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://minagro.gov.ua/news/ponad-65-milyardiv-griven-bankivskih-kreditiv-otrimali-agrariyi-v-comu-roci-na-rozvitok-gospodarstv> (дата звернення 19.11.2023).
26. Понад 95 тис. агровиробників уже зареєструвалися у Державному аграрному реєстрі. Державний аграрний реєстр. URL: <https://www.dar.gov.ua/news-list/ponad-95-tis-agrovirobnikiv-uzhe-zareiestruvalisya-u-derzhavnomu-agrarnomu-reiestri> (дата звернення 03.12.2023).
27. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування Державного аграрного реєстру та удосконалення державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції : Закон України від 05.11.2020 № 985-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/985-20#Text> (20.11.2023).
28. Про внесення змін до порядків, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 21 червня 2022 р. № 738 : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.10.2023 р. № 1125. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennia-zmin-do-poriadkiv-zatverdzhenykh-postanovoiu-kabinetu-ministriv-ukrainy-vid-21-cherwnia-2022-r-738-i271023-1125> (дата звернення 29.11.2023).

29. Про департамент агропромислового розвитку Кіровоградської обласної державної адміністрації : Положення Кіровоградської обласної державної адміністрації від 10.10.2023 р. № 1161-р. URL: <https://apk.kr-admin.gov.ua/files/KOR/poloz1161.pdf> (дата звернення 12.12.2023).
30. Про затвердження типового проекту модульної теплиці : Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 06.07.2022 р. № 428. URL: <https://minagro.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-tipovogo-proektu-modulnoyi-teplici> (дата звернення 20.11.2023).
31. Про затвердження державного логотипа для органічної продукції : Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 22.02.2019 р. № 67. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0261-19#Text> (дата звернення 02.12.2023).
32. Про реалізацію експериментального проекту з верифікації суб'єктів агропромислового комплексу в умовах воєнному стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 31.10.2023 р. № 1132. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-realizatsiiu-eksperymentalnoho-proektu-z-veryfikatsii-subiektiv-ahropromyslovoho-kompleksu-v-t311023> (дата звернення 12.11.2023).
33. Про функціонування Державного аграрного реєстру : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.07.2021 р. № 573. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення 15.11.2023).
34. Річний звіт. Органічна ініціатива. URL: <https://organicinitiative.org.ua/wp-content/uploads/2023/01/Organic-initiative-Annual-report-2022.pdf> (дата звернення 24.11.2023)
35. Розширено умови надання грантів на розвиток садів та теплиць. Департамент агропромислового розвитку Кіровоградської обласної державної адміністрації. URL: <https://apk.kr-admin.gov.ua/index.php/novyny/248-rozshyrenoumovy-nadannia-hrantiv-na-rozvytok-sadiv-i-teplyts> (дата звернення 02.12.2023).

36. Смірнова І. Державний аграрний реєстр: організація та вплив на земельні відносини. Видавництво «Земля та Аграрний Сектор», 2020.
37. Стратегія розвитку Кіровоградської області на 2021-2027 роки : Рішення Кіровоградської обласної ради від 12.03.2020 р. № 743. URL: <https://ekonomika.kr-admin.gov.ua/files/str1-lish-270320.pdf> (дата звернення 23.11.2023).
38. Торгова Л. В. Основи зовнішньоекономічної діяльності : навчально-методичний посібник. Львів : Новий Світ-2000, 2012. 512 с.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

**Таблиця А.1 - Показники, що поширюються за результатами
статистичного спостереження**

Найменування показника	Періодичність	Розпорядник	Територіальний розріз	Інші розрізи
Площа посівна однорічних і дворічних сільськогосподарських культур	Річна	Держстат	Україна, регіони	За видами сільськогосподарських культур (форма № 4-сг); за категоріями господарств (господарства усіх категорій, підприємства, господарства населення)
		ТОД	Регіон	
			Райони	За видами основних сільськогосподарських культур (форма № 4-сг) у підприємствах
Площа посівна уточнена однорічних і дворічних сільськогосподарських культур	Річна	Держстат	Україна, регіони	За видами сільськогосподарських культур (форма № 29-сг); за категоріями господарств (господарства усіх категорій, підприємства, господарства населення)
		ТОД	Регіон	
			Райони	За видами сільськогосподарських культур (форма № 29-сг) у підприємствах; за видами культур озимих (озимі на зерно та зелений корм; зернові на зерно, у т.ч. пшениця; ріпак на зерно)(форма № 29-сг) у підприємствах

Продовження табл. А.1

Найменування показника	Періодичність	Розпорядник	Територіальний розріз	Інші розрізи
Обсяг виробництва (валовий збір) однорічних і дворічних сільськогосподарських культур	Місячна	Держстат	Україна, регіони	За видами сільськогосподарських культур (форма № 37-сг); за категоріями господарств (господарства усіх категорій, підприємства, господарства населення)
		ТОД	Регіон	
			Райони	Культури зернові та зернобобові, пшениця, кукурудза, ячмінь, соняшник, ріпак (форма № 37-сг) у підприємствах
	Річна	Держстат	Україна, регіони	На всіх землях: за видами сільськогосподарських культур (форма № 29-сг); за видами ґрунту (відкритий, закритий ґрунт); за категоріями господарств (господарства усіх категорій, підприємства, господарства населення). На політих землях: за видами сільськогосподарських культур (форма № 29-сг) у підприємствах
		ТОД	Регіон	
			Райони	На всіх землях за видами сільськогосподарських культур (форма № 29-сг) у підприємствах
Урожайність однорічних і дворічних сільськогосподарських культур	Місячна	Держстат	Україна, регіони	За видами сільськогосподарських культур (форма № 37-сг); за категоріями господарств (господарства усіх категорій, підприємства, господарства населення)
		ТОД	Регіон	
			Райони	Культури зернові та зернобобові, пшениця, кукурудза, ячмінь, соняшник, ріпак (форма № 37-сг) у підприємствах
	Річна	Держстат	Україна, регіони	На всіх землях: за видами сільськогосподарських культур (форма № 29-сг); за видами ґрунту (відкритий, закритий ґрунт); за категоріями господарств (господарства усіх категорій, підприємства, господарства населення) На політих землях: за видами сільськогосподарських культур (форма № 29-сг) у підприємствах
		ТОД	Регіон	
			Райони	На всіх землях за видами сільськогосподарських культур (форма № 29-сг) у підприємствах

Продовження табл. А.1

Найменування показника	Періодичність	Розпорядник	Територіальний розріз	Інші розрізи
Обсяг виробництва (валовий збір) багаторічних культур із загальної площі насаджень	Місячна	Держстат	Україна, регіони	За видами багаторічних культур (культури плодові та ягідні, виноград)(форма № 37-сг); за категоріями господарств (господарства усіх категорій, підприємства, господарства населення)
	Річна	ТОД	Регіон	На всіх землях: за видами багаторічних культур (форма № 29-сг); за категоріями господарств (господарства усіх категорій, підприємства, господарства населення). На політих землях: за видами багаторічних культур (форма № 29-сг) у підприємствах
			Райони	На всіх землях за видами багаторічних культур (форма № 29-сг) у підприємствах
Урожайність багаторічних сільськогосподарських культур із загальної площі насаджень	Річна	Держстат	Україна, регіони	На всіх землях: за видами багаторічних культур (форма № 29-сг); за категоріями господарств (господарства усіх категорій, підприємства, господарства населення). На політих землях: за видами багаторічних культур (форма № 29-сг) у підприємствах
		ТОД	Регіон	
		ТОД	Райони	На всіх землях за видами багаторічних культур (форма № 29-сг) у підприємствах
			Регіон	

Продовження табл. А.1

Найменування показника	Періодичність	Розпорядник	Територіальний розріз	Інші розрізи
Площа, з якої було викопано посадковий матеріал та культури квітково-декоративні, придатні для подальшого використання, реалізації	Річна	Держстат	Україна, регіони	За видами посадкового матеріалу таквітково-декоративних культур (форма № 29-сг) у підприємствах
		ТОД	Регіон	
Кількість одержаного посадкового матеріалу культур квітково-декоративних, придатних для подальшого використання, реалізації				
Площа культур багаторічних, посаджених у звітному році	Річна	Держстат	Україна, регіони	За видами багаторічних насаджень (форма № 29-сг); категоріями господарств (господарства усіх категорій, підприємства, господарства населення)
		ТОД	Регіон	
Площа закритого ґрунту, яка використовувалася для вирощування сільськогосподарських культур	Річна	Держстат	Україна, регіони	Загальна площа закритого ґрунту, у т.ч. яка використовувалася для вирощування культур овочевих (форма № 29-сг); за категоріями господарств (господарства усіх категорій, підприємства, господарства населення)
		ТОД	Регіон	
Площа сільськогосподарських угідь, яка була у власності та користуванні підприємств	Річна	Держстат	Україна, регіони	За основними видами сільськогосподарських угідь (сільськогосподарські угіддя, у т.ч. узяті в оренду, рілля) (форма № 4-сг)
		ТОД	Регіон	

ДОДАТОК Б

Таблиця Б.1 – Виробництво основних видів продукції тваринництва та кількість сільськогосподарських тварин у підприємствах, які займаються виробництвом тваринницької продукції у січні–липні 2023 року

	Січень– липень 2023	Січень–липень 2023 у % до січня–липня 2022
Обсяг реалізації на забій (у живій масі) сільськогосподарських тварин, усіх видів, ц у тому числі за видами	144429,0	115,6
велика рогата худоба	18872,0	131,4
свині	125073,0	113,3
вівці та кози	429,0	412,5
коні	к	–
птиця свійська	к	к
Обсяг вирощування (у живій масі) сільськогосподарських тварин, усіх видів, ц	141956,39	100,2
великої рогатої худоби	19429,19	93,0
свиней	122179,52	101,4
овець та кіз	к	к
птиці свійської	к	к
Обсяг виробництва молока великої рогатої худоби, ц у т.ч. корів молочних порід	426270,0 426270,0	107,4 107,4
Надій молока у розрахунку на одну корову, яка була в наявності на початок року, кг	4298,0	106,0
Кількість одержаних яєць птиці свійської, тис.шт	к	к
з них курей–несучок	–	–
Кількість реалізованих на забій сільськогосподарських тварин, голів		
великої рогатої худоби	4406	138,8
свиней	116476	116,6
овець та кіз	985	269,9
коней	к	–
птиці свійської	к	к
Кількість сільськогосподарських тварин (на 1 серпня 2023р.), голів		
великої рогатої худоби	23747	93,5
у т.ч. корів	9924	98,1
свиней	142748	102,6
овець та кіз	2286	77,0
птиці свійської	к	к

ДОДАТОК В

Збирання врожаю у Кіровоградській області станом на 1 листопада 2022 року

ДЕРЖСТАТ

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ СТАТИСТИКИ У КІРОВОГРАДСЬКІЙ ОБЛАСТІ
(ГУС у Кіровоградській області)

вул. Соборна 7А, м. Кропивницький, 25009, телефон (0522) 33-32-40, факс (0522) 33-32-40
E-mail: gus@kr.ukrstat.gov.ua, сайт: www.kr.ukrstat.gov.ua, код згідно з ЄДРПОУ 02360926

від _____ 20__ р. № _____ На № _____ від _____ 20__ р.

За списком розсилки

Експрес-інформація

Збирання врожаю сільськогосподарських культур всіма категоріями господарств Кіровоградської області на 1 листопада 2022 року

	Господарства усіх категорій					
	зібрана площа		обсяг виробництва		урожайність	
	га	% до 1 листо- пада 2021	ц	% до 1 листо- пада 2021	ц з 1 га	% до 1 листо- пада 2021
Культури зернові та зернобобові ¹	642454	85,8	27815588	72,0	43,3	83,9
Пшениця	383934	100,5	16563498	87,2	43,1	86,7
Пшениця озима	376057	99,1	16270092	86,1	43,3	86,9
Пшениця яра	7877	289,6	293406	319,6	37,2	110,1
Кукурудза на зерно	112930	54,7	6229915	47,2	55,2	86,3
Ячмінь	122574	93,0	4504597	81,3	36,8	87,6
Ячмінь озимий	69023	87,4	2813626	74,2	40,8	85,0
Ячмінь ярий	53551	101,2	1690971	96,7	31,6	95,8
Жито озиме	254	9,8	8617	7,4	33,9	75,7
Овес	382	85,2	7253	55,4	19,0	65,1
Гречка	2416	198,6	31984	192,7	13,2	97,1
Просо	2150	85,6	44978	68,2	20,9	79,5
Культури зернобобові	15475	84,7	343013	72,9	22,2	86,0
з них горох	13125	83,9	305760	70,5	23,3	84,1
Соя	69540	113,2	1242561	90,0	17,9	79,6
Ріпак і кольза	68093	238,8	1850162	256,5	27,2	107,5
Ріпак озимий	66968	243,6	1828460	261,7	27,3	107,5
Кольза (ріпак ярий)	1125	110,1	21702	95,9	19,3	87,3
Соняшник ¹	547334	98,8	12441263	85,0	22,7	86,0
Буряк цукровий фабричний	3117	37,6	1480522	44,3	475,0	117,6
Картопля	39902	101,3	5043741	94,8	126,4	93,6
Культури овочеві відкритого грунту	16672	98,8	2525642	98,3	151,5	99,5
Культури плодово-ягідні	x	x	278934 ²	125,6	x	x

Головне управління статистики у Кіровоградській області
№14-28/2212-22 від 18.11.2022
КЕП: Кравченко А. В. 18.11.2022 15:05
58E2D9E7F900307B04000000392E280048849600
Сертифікат дійсний з 05.07.2021 11:45 до 05.07.2023 11:45

ДОДАТОК Г

Збирання врожаю у Кіровоградській області станом на 1 листопада 2023 року

ДЕРЖСТАТ

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ СТАТИСТИКИ У КІРОВОГРАДСЬКІЙ ОБЛАСТІ
(ГУС у Кіровоградській області)

вул. Соборна 7А, м. Кропивницький, 25009, телефон (0522) 33-32-40, факс (0522) 33-32-40
E-mail: gus@kr.ukrstat.gov.ua, сайт: www.kr.ukrstat.gov.ua, код згідно з ЄДРПОУ 02360926

від _____ 20__ р. № _____ На № _____ від _____ 20__ р.

За списком розсилки

Експрес-інформація

Збирання врожаю сільськогосподарських культур всіма категоріями господарств Кіровоградської області на 1 листопада 2023 року

	Господарства усіх категорій		
	зібрана площа, тис.га	обсяг виробництва, тис.т	урожайність, ц з 1 га
Культури зернові та зернобобові ¹	727,2	3611,7	49,7
Пшениця	348,4	1665,2	47,8
пшениця озима	340,2	1640,2	48,2
пшениця яра	8,2	25,0	30,7
Кукурудза	250,5	1496,3	59,7
Ячмінь	100,8	385,1	38,2
ячмінь озимий	54,5	237,6	43,6
ячмінь ярий	46,3	147,5	31,8
Жито озиме	1,0	3,7	36,7
Овес	0,5	1,3	26,7
Гречка	2,7	4,2	15,6
Просо	3,9	8,8	22,9
Культури зернобобові	16,6	35,1	21,1
з них горох	14,2	31,3	22,0
Соя	94,5	177,3	18,8
Ріпак і кольза (ріпак ярий)	83,2	224,6	27,0
Ріпак озимий	81,7	221,9	27,2
Кольза (ріпак ярий)	1,5	2,7	17,8
Соняшник ¹	619,2	1539,5	24,9
Буряк цукровий фабричний ¹	3,6	152,6	425,8
Картопля	41,4	531,7	128,5
Культури овочеві відкритого ґрунту	17,3	266,1	153,9
Культури плодово-ягідні ²	х	24,3	х
Культури плодові ²	х	22,0	х
Культури ягідні	х	2,3	х

Головне управління статистики у Кіровоградській області
№12-75/1959-23 від 17.11.2023
КЕП: Кравченко А. В. 17.11.2023 14:13
3FAA9288358EC00304000000392E2800CF90BB00
Сертифікат дійсний з 20.06.2023 13:47 до 20.06.2025 13:47

ДОДАТОК Д

Таблиця Д.1 – Виробництво культур сільськогосподарських у підприємствах по районах на 1 листопада 2023 року

	Зібрана площа,га	Обсяг виробництва,т	Урожайність,ц з 1 га
Культури зернові та зернобобові			
Кіровоградська область	439670,53	2324090,9	52,9
райони			
Голованівський	79432,65	410065,0	51,6
Кропивницький	162602,24	838793,9	51,6
Новоукраїнський	105646,13	575691,9	54,5
Олександрійський	91989,51	499540,1	54,3
Кіровоградська область	Пшениця озима 229561,43	1145372,2	49,9
райони			
Голованівський	37118,63	180844,2	48,7
Кропивницький	95697,46	460169,2	48,1
Новоукраїнський	49444,72	256744,7	51,9
Олександрійський	47300,62	247614,0	52,3
Кіровоградська область	Пшениця яра 2037,76	6493,9	31,9
райони			
Голованівський	220,00	721,0	32,8
Кропивницький	698,14	1999,6	28,6
Новоукраїнський	624,51	1813,2	29,0
Олександрійський	495,11	1960,1	39,6
Кукурудза			
Кіровоградська область	144198,52	940303,3	65,2
райони			
Голованівський	29506,53	180358,5	61,1
Кропивницький	48133,77	311253,1	64,7
Новоукраїнський	39320,04	249742,2	63,5
Олександрійський	27238,18	198949,5	73,0
Кіровоградська область	Ячмінь озимий 34540,45	153178,4	44,3
райони			
Голованівський	7256,12	32096,9	44,2
Кропивницький	10174,80	43590,7	42,8
Новоукраїнський	9768,65	48313,2	49,5
Олександрійський	7340,88	29177,6	39,7
Кіровоградська область	Ячмінь ярий 8289,48	27666,6	33,4
райони			
Голованівський	1706,95	6717,3	39,4
Кропивницький	2674,90	8824,4	33,0
Новоукраїнський	2632,90	7956,7	30,2
Олександрійський	1274,73	4168,2	32,7

	Овес²		
Кіровоградська область	361,30	989,1	27,4
райони			
Голованівський	к	к	к
Кропивницький	к	к	к
Новоукраїнський	к	к	к
Олександрійський	к	к	к
	Гречка²		
Кіровоградська область	2192,78	3691,1	16,8
райони			
Голованівський	232,65	311,3	13,4
Кропивницький	657,69	856,0	13,0
Новоукраїнський	321,00	586,6	18,3
Олександрійський	981,44	1937,2	19,7
	Просо²		
Кіровоградська область	2531,59	5874,6	23,2
райони			
Голованівський	к	к	к
Кропивницький	1391,98	3120,4	22,4
Новоукраїнський	к	к	к
Олександрійський	785,51	1879,4	23,9
	Культури зернобобові²		
Кіровоградська область	13607,20	29525,5	21,7
райони			
Голованівський	2389,18	5117,7	21,4
Кропивницький	2390,81	4883,5	20,4
Новоукраїнський	2965,83	8069,3	27,2
Олександрійський	5861,38	11455,0	19,5
	З них горох²		
Кіровоградська область	12841,41	28368,1	22,1
райони			
Голованівський	2339,18	5021,4	21,5
Кропивницький	2279,01	4721,7	20,7
Новоукраїнський	2361,84	7170,0	30,4
Олександрійський	5861,38	11455,0	19,5
	Соя		
Кіровоградська область	42540,48	84096,3	19,8
райони			
Голованівський	5438,95	9933,7	18,3
Кропивницький	15955,96	31457,4	19,7
Новоукраїнський	13096,12	25940,1	19,8
Олександрійський	8049,45	16765,1	20,8
	Ріпак озимий		
Кіровоградська область	73115,01	200417,5	27,4
райони			
Голованівський	8999,56	25223,3	28,0
Кропивницький	31973,60	87348,5	27,3
Новоукраїнський	16537,67	45611,5	27,6
Олександрійський	15604,18	42234,2	27,1

Кіровоградська область		Кольза (ріпак ярий)		
		1284,48	2275,5	17,7
райони				
Голованівський		320,16	620,2	19,4
Кропивницький		241,22	377,5	15,6
Новоукраїнський		505,80	853,5	16,9
Олександрійський		217,30	424,2	19,5
		Соняшник²		
Кіровоградська область		356897,12	914313,3	25,6
райони				
Голованівський		56824,67	146156,6	25,7
Кропивницький		147317,88	369037,2	25,1
Новоукраїнський		80678,23	212554,8	26,3
Олександрійський		72076,34	186564,8	25,9
		Буряк цукровий фабричний²		
Кіровоградська область		3583,42	152575,5	425,8
райони				
Голованівський		к	к	к
Кропивницький		865,59	34629,2	400,1
Новоукраїнський		к	к	к
Олександрійський		к	к	к
		Картопля		
Кіровоградська область		11,66	140,2	120,3
райони				
Голованівський		к	к	к
Кропивницький		к	к	к
Новоукраїнський		7,51	102,1	135,9
Олександрійський		к	к	к
		Культури овочеві відкритого ґрунту		
Кіровоградська область		510,03	8663,4	169,9
райони				
Голованівський		к	к	к
Кропивницький		402,25	1900,0	47,2
Новоукраїнський		98,27	6674,5	679,2
Олександрійський		к	к	к

ДОДАТОК Е

Таблиця Е.1 – Основні показники експорту м'яса та м'ясних продуктів

Показник	2020 р.		2021 р.		Збільшення/ зменшення ваги 2021 до 2020 року	2022 р.		Збільшення/ зменшення ваги 2022 до 2021 року	січ-чер.2023	
	Вартість тис.дол.США	Вага, т	Вартість, тис.дол.США	Вага, т		Вартість, тис.дол.США	Вага, т		Вартість, тис.дол.США	Вага, т
М'ясо великої рогатої худоби, свіже або охолоджене	5729	2010	795	225	↓ 88,8%	192	34	↓ 84,9%	396	105
М'ясо великої рогатої худоби, морожене	78517	22413	114749	26985	↑ 20,4%	68906	15395	↓ 42,9%	44535	11218
Свинина	6299	2896	7182	3810	↑ 31,6%	543	293	↓ 92,3%	896	300
Баранина, козлятина	943	284	524	90	↓ 68,3%	1223	214	↑ 2,3 раза	224	44
Субпродукти великої рогатої худоби, свиней, овець, коней	5504	7618	5576	6634	↓ 12,9%	765	760	↓ 88,5%	523	871
М'ясо та їстівні субпродукти птиці	554872	431069	716415	459059	↑ 6,5%	852882	413197	↓ 10,0%	391749	212792
Ковбаси та аналогічні вироби з м'яса	2595	1373	6816	4048	↑ 1,9 раза	2850	901	↓ 77,7%	1799	469
Інші готові чи консервовані м'ясопродукти	10257	3428	11009	3908	↑ 14,0%	21756	6672	↑ 70,7%	9695	3298

ДОДАТОК Ж

Таблиця Ж.1 – Основні показники експорту молока та молочних продуктів

Показник	2020 р.		2021 р.		Збільшення/ зменшення ваги 2021 до 2020 року, %	2022 р.		Збільшення/ зменшення ваги 2022 до 2021 року, %	січ-чер.2023 р.	
	Вартість тис.дол.США	Вага, т	Вартість, тис.дол.США	Вага, т		Вартість, тис.дол.США	Вага, т		Вартість, тис.дол.США	Вага, т
Молоко та вершки, не згущені	12006	18642	10372	14922	↓ 20,0	16387	29350	↑ 96,7	7909	13695
Молоко та вершки, згущені	55529	27417	57366	22426	↓ 18,2	89983	26696	↑ 19,0	36503	14347
Маслянка	8974	5694	8649	5504	↓ 3,3	4668	3055	↓ 44,5	1889	1510
Молочна сироватка	22304	26904	22821	22218	↓ 17,4	15765	15269	↓ 31,3	5534	7434
Масло вершкове	48733	11229	52308	10858	↓ 3,3	81742	14104	↑ 29,9	24775	4661
Сири	24414	6358	26692	6924	↑ 8,9	42278	8989	↑ 29,8	18504	3875

ДОДАТОК И

Таблиця И.1 – Основні показники імпорту молока та молочних продуктів

Показник	2020 р.		2021 р.		Збільшення/ зменшення ваги 2021 до 2020 року, %	2022 р.		Збільшення/ зменшення ваги 2022 до 2021 року, %	січ-чер. 2023 р.	
	Вартість, тис.дол.США	Вага, т	Вартість, тис.дол.США	Вага, т		Вартість, тис.дол.США	Вага, т		Вартість, тис.дол.США	Вага, т
Молоко та вершки, не згущені	11624	12969	13377	14369	 10,8	8594	9386	 34,7	2889	2594
Молоко та вершки, згущені	14005	6144	21204	7799	 26,9	4027	1214	 84,4	2235	548
Маслянка	14029	9921	20008	14005	 41,2	14938	9456	 32,5	9052	4604
Молочна сироватка	6920	5062	12335	9628	 90,2	6904	4917	 48,9	6956	3704
Масло вершкове	40580	10012	45529	9148	 8,6	7910	1128	 87,7	2976	418
Сири	210487	46767	260329	55193	 18,0	182159	33818	 38,7	94750	15816